

ל

א וישלח יעקב מלאכים לפניו אל-עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום: סד וישלח

ב ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם-לכן

ג גרתי ואחר עד-עתה: ויהי-לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה

ד להגיד לאדני למצאתן בעיניך: וישבו המלאכים אל-יעקב לאמר באנו

ה אל-אחיך אל-עשו וגם הלך לקראתך וארבע-מאות איש עמו: ויירא

יעקב מאד ויצר לו ויחץ את-העם אשר-אתו ואת-הצאן ואת-הבקר

ו והגמלים לשני מחנות: ויאמר אם-יבוא עשו אל-המחנה האחת והכהו

ז והיה המחנה הנשאר לפליטה: ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי

אבי יצחק יהוה האמר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך:

ח קטנתי מכל החסדים ומכל-האמת אשר עשית את-עבדך כי במקלי

תרגום אונקלוס

א ושלח יעקב אנשים קדמוני לות עשו אחיו לארצה שעיר אדום: ב ופקיד יתהוון למימר כדן תימרון לרבני לעשו כדן אמר עבדך יעקב עם לכן דרית ואחרית עד כען: ג והו' לי תורין וחמרין צאן ועבדין ואמהן ושלחית לתוואה לרבני לאשכחא רחמין בעינך: ד ותבו אנשיא לות יעקב למימר אתינא לות אחוד לות עשו ואף אתי לקדמותך וארבע מאה גבורא עמיה: ה ודחיל יעקב לחדא ועקת ליה ופליג ית עמא דעמיה וית ענא וית תורי וגמליא לתרתין משרין: ו ואמר אם ייתי עשו למשריתא חדא וימחינה ותהי משריתא דתשתאר לשיוכא: ז ואמר יעקב אלהיה דאבא אברהם ואלהיה דאבא יצחק יי דאמר לי טוב לארעך ולילדותך ואוטיב עמך: ח זעירן זכותי מכל חסדין ומכל טבון דעבדת עם פירוש רש"י

באה' (איוב א:יט) – הרי לשון נקבה; 'ויגע בארבע פנות הבית' (שם) – הרי לשון זכר; 'ורוח גדולה וחזק מפרק הרים' (מלכים טז:יט) – הרי לשון זכר ולשון נקבה; וכן אש: 'ואש יצאה מאת ה' (במדבר טו:לה) – לשון נקבה; 'אש להט' (תהלים סדר יד פסוק סג, מזמור קג שלנו פסוק ד) – לשון זכר; והיה המחנה הנשאר לפליטה. על כרחו, כי אלחם עמו; התקין עצמו לשלשה דברים: לדורון לתפלה ולמלחמה; לדורון – ויתעבר המנחה על פניו' (להלן פסוק ז), לתפלה – 'אלהי אבי אברהם' (להלן פסוק ז), למלחמה – 'והיה המחנה הנשאר לפליטה': (ז) ואלהי אבי יצחק. ולהלן הוא אומר 'ופחד יצחק' (לעיל כט:מ) ועוד, מהו שחזר והזכיר שם המיוחד? היה לו לכתב 'האמר אלי שוב לארצך וגו'! אלא כך אמר יעקב לפני הקדוש ברוך הוא: שתי הבטחות הבטחתני: אחת בצאתי מבית אבי מבאר שבע, שאמרת לי: 'אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק' (לעיל כז:ד), ושם אמרת לי: 'ושמרתך בכל אשר תלך' (שם ז), ובבית לכן אמרת לי: 'שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך' (לעיל כט:א) ושם נגלית אלי בשם המיוחד לבדו, שנאמר 'ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך וגו' – בשתי הבטחות אלו אני בא לפניך: (ח) קטנתי מכל החסדים. נתמעטו זכיותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא, שמא משהבטחתני נתקלקלתי בחטא ויגרם לי להמסר ביד עשו: ומכל האמת. אמתת דבריך ששמרת לי כל ההבטחות שהבטחתני: כי במקלי. לא היה עמי

סדר ל (א) וישלח יעקב מלאכים. מלאכים ממש: ארצה שעיר. לארץ שעיר; כל תבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הפתוב ה"א בסופה: (ב) גרתי. לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר; אינך כדאי לשנא אותי על ברכת אביך שברכני 'הוה גביר לאחיך' (לעיל כה:ב), שהרי לא נתקיימה בי. דבר אחר: 'גרתי' – בגימטריא תרי"ג, כלומר, עם לכן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים: (ג) ויהי לי שור וחמור. אבא אמר לי: 'מטל השמים ומשמני הארץ' (לעיל כה:א), זו אינה לא מן השמים ולא מן הארץ: שור וחמור. דרך ארץ לומר על שורים הרבה 'שור'. אדם אומר לחברו בלילה קרא התרנגול ואינו אומר קראו התרנגולים: ואשלחה להגיד לאדני. להודיע שאני בא אליך: למצא חן בעיניך. שאני שלם עמך ומבקש אהבתך: (ד) באנו אל אחיך אל עשו. שהיית אומר 'אחי הוא' אבל הוא נוהג עמך כעשו הרשע עודנו בשנאתו: (ה) ויירא ויצר. 'ויירא' – שמא יהרג, ויצר לו' – אם יהרג הוא את אחרים: (ו) המחנה האחת והכהו. מחנה משמש לשון זכר ולשון נקבה: 'אם תחנה עלי מחנה' (תהלים סדר ג פסוק ק, מזמור כו שלנו פסוק ג) הרי לשון נקבה; 'המחנה הזה' (לקמן ל:לה) – לשון זכר; וכן יש שאר דברים משמשים לשון זכר ולשון נקבה: 'השמש יצא על הארץ' (לעיל טז:כג) 'מקצה השמים מוצאו' (תהלים סדר ב פסוק קיב, מזמור יח שלנו פסוק ז) – הרי לשון זכר; 'והשמש זרחה על המים' (מלכים כ:לג) – הרי לשון נקבה; וכן רוח 'והנה רוח גדולה

ל

ט עֲבַרְתִּי אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הֵייתִי לְשֹׁנֵי מַחְנֹת: הֲצִילַנִי נָא מִיַּד אָחִי
 י מִיַּד עֲשׂוּ כִי־יֵרָא אֲנֹכִי אִתּוֹ פֶּן־יָבוֹא וְהִפְנִי אִם־עַל־בָּנִים: וְאַתָּה אֲמַרְתָּ
 הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ וְשָׁמַתִּי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּחוֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִסָּפֵר מְרֹב:
 יב וַיִּלֶּן שָׁם בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיִּקָּח מִן־הַבָּא בְּיָדוֹ מִנְחָה לַעֲשׂוֹ אָחִיו: עֲזִים
 יג מֵאֲתִים וּתְיִשִׁים עֶשְׂרִים רְחִלִּים מֵאֲתִים וְאִילִים עֶשְׂרִים: גְּמָלִים מִיִּנְיָקוֹת
 וּבְנֵיהֶם שְׁלֹשִׁים פָּרוֹת אַרְבָּעִים וּפְרִים עֶשְׂרֵה אֶתְנַת עֶשְׂרִים וְעִזִּים
 יד עֶשְׂרֵה: וַיִּתֵּן בְּיַד־עַבְדּוֹ עֶדֶר עֶדֶר לְבָדוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־עַבְדּוֹ עֲבְרוּ לִפְנֵי
 טו וְרוּחַ תְּשִׁימוּ בֵּין עֶדֶר וּבֵין עֶדֶר: וַיָּצוּ אֶת־הָרֹאשׁוֹן לֵאמֹר כִּי יִפְגַּשְׁךָ
 טז עֲשׂוֹ אָחִי וּשְׂאֵלְךָ לֵאמֹר לְמִי־אַתָּה וְאָנֹכָה תֵּלֶךְ וְלָמִי אֵלֶּה לִפְנֶיךָ: וְאַמַּרְתָּ
 לַעַבְדְּךָ לִיעֲקֹב מִנְחָה הוּא שְׁלוּחָה לְאֹדְנִי לַעֲשׂוֹ וְהִנֵּה גַם־הוּא אַחֲרֵינוּ:

תרגום אונקלוס

עבדך ארי יחידי עברית ית ירדנא הדין וכען הויתי לתרתין משרין: ט שיזיבני כען מידא דאחי מידא דעשו
 ארי דחיל אנא מניה דלמא ייתי וימחיניני אמא על בנאי: י ואת אמרת אוטבא אוטיב עמך ואשוי ית בנך סגיאינ
 כחלא דימא דלא יתמנן מסגי: יא ובת תמן בלילא ההוא ונסבי מן דאיתי בידיה תקרובתא לעשו אחויה:
 יב עזי מאתן ותישיא עסרין רחלי מאתן ודכרי עסרין: יג גמלי מינקתא ובניהון תלתין תורתא ארבעין ותורי עסרא
 אתני עסרין ועלי עסרא: יד ויהב ביד עבדוהי עדרא עדרא בלחודוהי ואמר לעבדוהי עיברו קדמי ורוחא תשוון
 בין עדרא ובין עדרא: טו ופקיד ית קדמאה למימר ארי יערענך עשו אחי וישאלך למימר דמאן את ולאן את אזיל
 ודמאן אלין דקדמך: טז ותימר דעבדך דיעקב תקרבתא היא דמשלחא לרבוני לעשו והא אף הוא אתי בתרנא:

פירוש רש"י

לא כסף ולא זהב ולא מקנה, אלא מקלי לבדו; ומדרש אגדה: נתן מקלו בירדן – ונבקע הירדן: (ט) מיד אחי מיד עשו. מיד אחי שאין נוהג עמי כאח אלא כעשו הרשע: (י) היטב איטיב. 'היטב' – בזכותך, 'איטיב' – בזכות אבותיך: ושמת י את זרעך כחול הים. והיכן אמר לו כן? והלא לא אמר לו אלא: 'והיה זרעך כעפר הארץ'? (לעיל כו:ה) – אלא שאמר לו: 'כי לא אעזובך עד אשר אם עשיתי את אשר דברתי לך' (שם ו), ולאברהם אמר: 'והרבה ארפה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים' (לעיל יט:ז): (יא) הבא בידו. ברשותו, וכן 'ויקח את כל ארצו מידו' (במדבר יח:מב); ומדרש אגדה: 'מן הבא בידו' – אבנים טובות ומרגליות שאדם צר בצור ונושאם בידו. דבר אחר: 'מן הבא בידו' מן החלין, שנטל מעשר, כמה דאיתא אמר: 'עשו אעשרנו לך' (לעיל כו:ג), והדר לקח מנחה: (יב) עזים מאתים ותישים עשרים. מאתים עזים צריכות עשרים תישים, וכן כלם הזכרים כדי צרך הנקבות; ובבראשית רבה דורש מכאן לעונה האמורה בתורה: הטילים בכל יום, הפועלים שתים בשבת, החמרים אחת בשבת, הגמלים אחת לשלשים יום, הספנים אחת לששה חדשים; ואיני יודע לכוון המדרש הזה בכוון, אך נראה בעיני שלמדנו מכאן, שאין העונה שנה בכל אדם אלא לפי טרח המטל עליו; שמצינו כאן

שמסר לכל תיש עשר עזים וכן לכל איל – לפי שהם פנויים ממלאכה דרפס להרבות תשמיש ולעבר עשר נקבות, ובהמה משנתעברה אינה מקבלת זכר. ופרים שעוסקין במלאכה לא מסר לזכר אלא ארבע נקבות, ולחמור שהולך בדרך רחוקה – שתי נקבות לזכר, ולגמלים שהולכים דרך יותר רחוקה – נקבה אחת לזכר: (יג) גמלים מיניקות וגו' שלשים. ובניהם עמהם; ומדרש אגדה: 'ובניהם' – בנאיהם, זכר כנגד נקבה, ולפי שצנוע בתשמיש – לא פרסמו הכתוב: ועירם. חמורים זכרים: (יד) עדר עדר לבדו. כל מין ומין לעצמו: עברו לפני. דרך יום או פחות, ואני אבוא אחריכם: ורוח תשימו. עדר לפני חברו מלא עין, כדי להשביע עינו של אותו רשע ולתוהו על רבוי הדורות: (טו) למי אתה. של מי אתה? מי שולחך? ותרגום: 'דמאן את': ולמי אלה לפניך. ואלה שלפניך של מי הם? למי המנחה הזאת שלוחה? ; למ"ד משמשת בראש התבה במקום 'של'. כמו: 'וכל אשר אתה ראה לי הוא' (לעיל כט:מא) – שלי הוא. 'לה' הארץ ומלואה' (תהלים סדר ג פסוק נד, מזמור כג שלנו פסוק א) – של ה': (טז) ואמרת לעבדך ליעקב. על ראשון – ראשון, ועל אחרון – אחרון; ושאלת: למי אתה? 'לעבדך ליעקב' אני, ותרגומו 'דעבדך דיעקב'; ושאלת: ולמי אלה לפניך? – 'מנחה היא שלוחה וגו': והנה גם הוא אחרינו. יעקב:

ל

וַיֵּצֵא גַם אֶת־הַשְּׁנִי גַם אֶת־הַשְּׁלִישִׁי גַם אֶת־כָּל־הַחֲלָכִים אַחֲרֵי הָעֲדָרִים
 יח לֵאמֹר כַּדְּבַר הַזֶּה תִּדְבְּרוּן אֶל־עַשׂו בְּמִצְאָכֶם אֹתוֹ: וְאַמְרָתֶם גַּם הִנֵּה
 עֲבַדְתִּי יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ כִּי־אָמַר אֲכַפְּרָה פָּנָיו בַּמִּנְחָה הַחֲלֹכֶת לִפְנֵי
 יט וְאַחֲרֵי־כֵן אֲרֹאֶה פָּנָיו אוֹלִי יֵשָׁא פָּנָי: וְתַעֲבֹר הַמִּנְחָה עַל־פָּנָיו וְהוּא לֵן
 כ בְּלִילָה־הַהוּא בַּמִּנְחָה: וַיָּקָם | בְּלִילָה הוּא וַיִּקָּח אֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו וְאֶת־שְׁתֵּי
 כא שִׁפְחֹתָיו וְאֶת־אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֹר אֶת מַעְבַּר יַבֵּק: וַיִּקָּחֻם וַיַּעֲבֹרֻם
 כב אֶת־הַנֶּחֱל וַיַּעֲבֹר אֶת־אֲשֶׁר־לוֹ: וַיּוֹתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ עַד
 כג עֲלוֹת הַשָּׁחַר: וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף־יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף־יָרֶךְ יַעֲקֹב
 כד בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עָלָה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלַּחְךָ כִּי
 כה, כו אִם־בְּרִכְתָּנִי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה־שֵּׁמֶךָ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמֶר
 עוֹד שֵׁמֶךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׂרִית עִם־אֱלֹהִים וְעַם־אֲנָשִׁים וְתוֹכֹל:

תרגום אונקלוס

וַיֵּצֵא וַיִּפְקֵד אֶף יֵת תַּנְיִנָא אֶף יֵת תְּלִיתָאָה אֶף יֵת כָּל דְּאֻלִּין בְּתַר עֲדָרָא לְמִימַר כְּפִתְגָמָא הָדִין תְּמַלְלוֹן עִם
 עַשׂו כְּדִ תְּשַׁכְּחוֹן יִתְיָה: יֵת וְתִימְרוֹן אֶף הָא עֲבַדְךָ יַעֲקֹב אֲתִי בְּתַרנָא אַרִי אֲמַר אֲנִיחָנִיָּה לְרוֹגְזִיָּה בְּתַקְרוּבְתָּא
 דְּאֻלָּא קְדָמִי וּבְתַר כֵּן אַחְזִי אֲפֻהִי מֵאִם יִסָּב אֲפִי: יֵת וְעִבְרַת תְּקֻרְבְּתָא עַל אֲפֻהִי וְהוּא בֵּת בְּלִילָיָה הַהוּא
 בְּמִשְׁרִיתָא: כֵּן וְקָם בְּלִילָיָה הוּא וּדְבַר יֵת תְּרִיתִין נִשְׁוִהִי וְיֵת תְּרִיתִין לְחִינְתִּיָּה וְיֵת חַד עֶסֶר בְּנוֹהִי וְעִבְרַת
 יֵת מַעְבַּר יוֹבְקָא: כֹּא וּדְבַרנוֹן וְאֶעְבְּרוֹן יֵת נֶחֱלָא וְאֶעְבַּר יֵת דְּלִיָּה: כֹּב וְאֶשְׁתָּאֵר יַעֲקֹב בְּלַחְדוּהִי
 וְאֶשְׁתַּדֵּל גּוּבְרָא עִמִּיהָ עַד דְּסָלִיק צִפְרָא: כֹּג וְחֻזָּא אַרִי לֹא יָכִיל לִיָּה וְקָרִיב בְּפִתִּי יָרְכִיָּה וְזַע פִּתִּי יָרְכָא דְּיַעֲקֹב
 בְּאֶשְׁתַּדְלוּתִיָּה עִמִּיהָ: כֹּד וְאֹמַר שְׁלַחְנִי אַרִי סָלִיק צִפְרָא וְאֹמַר לֹא אֲשַׁלַּחְנָךְ אֱלֹהִין בְּרִכְתָּנִי: כֹּה וְאֹמַר לִיָּה מִן שֵׁמֶךָ
 וְאֹמַר יַעֲקֹב: כֹּז וְאֹמַר לֹא יַעֲקֹב יִתְאֶמַר עוֹד שֵׁמֶךָ אֱלֹהִין יִשְׂרָאֵל אַרִי רַב אֶת קָדָם יֵי וְעַם גּוּבְרָיָא וַיְכִילְתָּא:

פירוש רש"י

(יח) אֲכַפְּרָה פָּנָיו. אֲבִטֵּל רָגְזוֹ, וְכֵן 'וְכַפֵּר בְּרִיתְכֶם אֶת מוֹת' (ישעיה יא:יט), 'לֹא תוֹכֵל כְּפָרָה' (שם יט:לג);
 וְנִרְאֶה בְּעִינֵי שְׂכָל כְּפָרָה, שְׂאֲצֵל 'עוֹן' וְ'חַטָּא' וְאֲצֵל 'פְּנִים' – כֵּלָן לְשׁוֹן קְנוּחַ וְהַעֲבָרָה הֵן, וְלְשׁוֹן
 אֲרָמִי הוּא, וְהַרְבֵּה בְּתַלְמוּד: 'וְכַפֵּר יָדֶיהָ', 'בְּעִי לְכַפּוּרֵי יָדֶיהָ בְּהַהוּא גִבְרָא', וְגַם בְּלְשׁוֹן הַמִּקְרָא
 נִקְרָאִים הַמְזֻרְקִים שֶׁל קֹדֶשׁ 'כְּפֻרֵי זֶהָ' (עזרא א:י) –
 עַל שֵׁם שֶׁהִכְהֵן מִקְנֵה יָדָיו בְּהֵן בְּשִׁפְתַּת הַמְזֻרָק:
 (יט) עַל פָּנָיו. כְּמוֹ: לְפָנָיו, וְכֵן 'חֶמֶס וְשֹׂד יִשְׁמַע בֵּהָ עַל פָּנָיו תִּמְיֹד' (ירמיה ד:י), וְכֵן 'הַמְכַעֲסִים אֹתִי עַל פָּנָיו' (ישעיה כה:מח); וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: 'עַל פָּנָיו' אֶף הוּא
 שְׂרׁוּי בְּכַעַס שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְכָל זֶה: (כ) וְאֵת אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו. וְדִינָה הֵיכֵן הָיְתָה? נִתְּנָה בְּתֻבָּה וְנִעַל
 בְּפָנֶיהָ, שֶׁלֹּא יִתֵּן בָּהָ עֲשׂו עֵינָיו, וְלִכְךָ נִעְנְשׁ יַעֲקֹב שֶׁמִּנְעָה מֵאֲחִיו, שֶׁמֵּא תַחֲזִירֵנוּ לְמוּטָב, וְנִפְלָה בִּיד שְׂכָם: יַבֵּק. שֵׁם הַנֶּחֱל: (כא) אֶת אֲשֶׁר לוֹ. הַבְּהֵמָה
 וְהַמְטִלְטִלִים, עֲשֵׂה עִצְמוֹ כְּגִשְׁר: נוֹטֵל מִכָּאן וּמִנִּיחַ כָּאֵן: (כב) וַיּוֹתֵר יַעֲקֹב. שִׁכַח פְּכִים קִטְנִים וְחֹזֵר עֲלֵיהֶם: וַיֵּאבֶק אִישׁ. מִנְחָם פָּרַשׁ: וַיַּתְעַפֵּר אִישׁ, לְשׁוֹן אֲבָק, שֶׁהָיוּ מַעֲלִים עֶפְרַי בְּרִגְלֵיהֶם עַל יְדֵי נַעֲנוּעִם; וְלִי נִרְאֶה שֶׁהוּא לְשׁוֹן 'וַיִּתְקַשֵּׁר' (מלכים כד:ב), וְלְשׁוֹן אֲרָמִי הוּא: 'בְּתַר דְּאֲבִיקוּ בִיָּה',

ל

כז וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי וישלח

כח ויברך אתו שם: ויקרא יעקב שם המקום פניאל כי־ראיתי אלהים פנים
כט אל־פנים ותנצל נפשי: ויזרח־לו השמש כאשר עבר את־פנואל והוא
ל צלע על־ירכו: על־פן לא־יאכלו בני־ישראל את־גיד הנשה אשר על־
לא כף הירך עד היום הזה כי נגע בכף־ירך יעקב בגיד הנשה: וישא יעקב
עיניו וירא והנה עשו בא ועמו ארבע מאות איש ויחץ את־הילדים
לב על־לאה ועל־רחל ועל שתי השפחות: וישם את־השפחות ואת־
ילדיהן ראשנה ואת־לאה וילדיה אחרנים ואת־יוסף אחרנים:
לג והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד־גשתו עד־אחיו:
לד, לה וירץ עשו לקראתו ויחבקוהו ויפל על־צווארו וישקהו ויבכו: וישא
את־עיניו וירא את־הנשים ואת־הילדים ויאמר מי־אלה לך ויאמר
לו הילדים אשר־חנן אלהים את־עבדך: ותגשן השפחות הנה וילדיהן
לו ותשתחוין: ותגש גם־לאה וילדיה וישתחו ויבכו יוסף ורחל
לח וישתחו: ויאמר מי לך כל־המחנה הזה אשר פגשתי ויאמר למצא־חן

תרגום אונקלוס

כז ושאל יעקב ואמר חו כען שמך ואמר למא דנן את שאל לשמי וברוך יתיה תמן: כח וקרא יעקב שמא
דאתרא פניאל ארי חזיתי מלאכא דיי אפין באפין ואשתיובת נפשי: כט ודנח ליה שמשא כד עבר ית פנואל
והוא מטלע על ירכיה: ל על פן לא אכלין בני ישראל ית גידא נשיא דעל פתי ירכא עד יומא הדין ארי קריב
בפתי ירכא דיעקב בגידא נשיא: לא וזקף יעקב עינוהו וחזא והא עשו אתי ועמיה ארבע מאה גוברא ופליג
ית בניא על לאה ועל רחל ועל תרתין לחינתא: לב ושוי ית לחינתא וית בניהון קדמוותא וית לאה ובנהא בתראין
וית רחל וית יוסף בתראין: לג והוא עבר קדמיהון וסגיד על ארעא שבע זמנין עד מקריבא לות אחוהי:
לד ורהט עשו לקדמוותיה וגפפיה ונפל על צוריה ונשקיה ובכו: לה וזקף ית עינוהי וחזא ית נשיא וית בניא
ואמר מאן אלין לך ואמר בניא דחן יי ית עבדך: לו וקריבא לחינתא אנין ובניהון וסגידא: לו וקריבא אף לאה ובנהא
וסגידו ובתר פן קריב יוסף ורחל וסגידו: לח ואמר מא לך כל משריתא הך דערעית ואמר לאשכחא רחמין

פירוש רש"י

(כז) למה זה תשאל. אין לנו שם קבוע, משתנים
שמותנו – הכל לפי מצות עבודת השליחות שאנו
משתלחים: (כט) ויזרח לו השמש. לשון בני אדם
הוא: 'כשהגענו למקום פלוני האיר לנו השחר' –
זהו פשוטו. ומדרש אגדה: 'ויזרח לו' – לצרכו,
לרפאות את צלעתו, כמה דתימא: 'שמש צדקה
ומרפא בכנפיה' (תרי עשר, מלאכי, כא:נב); ואותן שעות
שמהרה לשקע בשבילו כשיצא מבאר שבע –
מהרה לזרח בשבילו: והוא צלע. היה צולע כשזרחה
השמש: (ל) גיד הנשה. למה נקרא שמו 'גיד
הנשה'? לפי שנשה ממקומו ועלה, והוא לשון
קפיצה. וכן: 'נשתה גבורתם' (ירמיה ל:כא), וכן: 'כי
נשני אלהים את כל עמלי' (לקמן לו:יד); (לב) ואת
לאה וילדיה אחרנים. אחרון אחרון – חביב:
(לג) עבר לפניהם. אמר: אם יבא אותו רשע להלחם
– ילחם בי תחלה: (לד) ויחבקוהו. נתגלגלו רחמיו,
כשראהו משתחוה כל השתחוואות הללו: וישקהו.
נקוד עלי; ויש חולקין בדבר הזה בפריטא דספרי:

יש שדרשו נקדה זו לומר, שלא נשקו בכל לבו;
אמר רבי שמעון בן יוחאי: הלכה היא בידוע
שעשו שונא ליעקב! אלא שנכמרו רחמיו באותה
שעה ונשקו בכל לבו: (לה) מי אלה לך. מי אלה
להיות שלך? (לו) נגש יוסף ורחל. בכלן האמהות
נגשות לפני הבנים, אבל ברחל – יוסף נגש לפניה.
אמר: אמי יפת תואר, שמא יתלה בה עיניו אותו
רשע, אעמד פגודה ואעכבנו מלהסתפל בה; מכאן
זכה יוסף לברכת 'עלי עין' (לקמן מג:כב): (לח) מי לך
כל המחנה. מי כל המחנה אשר פגשתי שהוא
שליך? כלומר, למה הוא לך? פשוטו של מקרא: על
מוליכי המנחה; ומדרשו: פתות של מלאכים פגע,
שהיו דוחפין אותו ואת אנשיו ואומרים להם: 'של
מי אתם?' והם אומרים להם: 'של עשו'. והן
אומרים: 'הכו, הכו!' ואלו אומרים: 'הניחו, בנו של
יצחק הוא!' – ולא היו משגיחים עליו; 'בן בנו של
אברהם הוא!' – ולא היו משגיחים; 'אחיו של
יעקב הוא!' אומרים להם: 'אם פן משלנו אתם':

ל, ט, מ בעיני אדני: ויאמר עשו ישלי רב אחי יהי לך אשר-לך: ויאמר יעקב אל-נא אם-נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על-פן ראיתי מא פניך כראת פני אלהים ותרצני: קח-נא את-ברכתי אשר הבאת לך מב כי-חנני אלהים וכי יש-לי-כל ויפצרו-בו ויקח: ויאמר נסעה ונלכה מג ואלכה לנגדך: ויאמר אליו אדני ידע כי-הילדים רכים והצאן והבקר מד עלות עלי ודפקום יום אחד ומתו כל-הצאן: יעבר-נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר-לפני ולרגל הילדים עד מה אשר-אבא אל-אדני שעירה: ויאמר עשו אציגה-נא עמך מן-העם אשר

תרגום אונקלוס

בעיני רבוני: לט ואמר עשו אית לי סגי אחי אצלח בדילך: מ ואמר יעקב בבעו אם כען אשכחית רחמין בעיניך ותקביל תקרובתי מן ידי ארי על כן חזיתנן לאפך כחזו אפי רברביא ואתרעית לי: מא קביל כען ית תקרובתי דאתיאת לך ארי רחים עלי יי וארי אית לי כולא ואתקיף ביה וקביל: מב ואמר טול ונהך ואהך לקבלך: מג ואמר ליה רבוני ידע ארי ינקיא רכיבין וענא ותורי מינקתא עלי אם אדחוקנן יומא חד וימותון כל ענא: מד יעבר כען רבוני קדם עבדיה ואנא אדבר בניה לרגל עבדתא דקדמי ולרגל ינקיא עד דאיתי לות רבוני לשעיר: מה ואמר עשו אשבוק כען עמך מן עמא

פירוש רש"י

ל(ט) יהי לך אשר לך. כאן הודה לו על הברכות: (מ) אל נא. אל נא תאמר לי כן: אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת מנחתי מידי כי על כן ראיתי פניך וגו'. כי כדאי והגון לך שתקבל מנחתי על אשר ראיתי פניך, והן חשובין לי כראית פני המלאך, שראיתי שר שלך; ועוד: על שנתרצית לי למחל על סרחני; ולמה הזכיר לו ראית המלאך? כדי שיתירא הימנו ויאמר: 'ראה מלאכים ונצול' – אני יכול לו מעתה: ותרצני. נתפסת לי, וכן כל 'רצון' שבמקרא לשון פיוס, אפיימנ"ט בלעז. וכן 'כי לא לרצון יהיה לכם' (ויקרא יח:ד) – הקרבנות באות לפיט ולרצות, וכן 'שפתי צדיק ידעון רצון' (משלי ג:מ) – יודעים לפיט ולרצות: (מא) ברכת. מנחתי; מנחה זו הבאה על ראית פנים ולפרקים, אינה באה אלא לשאלת שלום; וכל ברכה שהיא לראית פנים, כגון 'ויברך יעקב את פרעה' (לקמן מא:יד), 'עשו אתי ברכה' (מלכים ב:כז) דסנחריב, וכן 'לשאל לו לשלום ולברכו' (שמואל ב:כז) דתעי מלך חמת כלם לשון ברכת שלום הן, שקורין בלעז שלודא"ר, אף זו, ברכתי מו"ן שלו"ד: אשר הבאת לך. לא טרחת בה ואני יגעתי להגיעה עד שבאה לידך: חנני. נו"ן ראשונה מדגשת, לפי שהיא משמשת במקום שתי נוני"ן, שהיה לו לומר 'חננני', שאין חנן בלא שתי נוני"ן, והשלישית לשמוש כמו 'עשני' (ישעיה יא:מו) 'ובדני' (לעיל כז:ה) : יש לי כל. כל ספוקי; ועשו דבר בלשון גאווה, 'יש לי רב' (לעיל פסוק לט) – יותר ויותר מכדי צרכי: (מב) נסעה. כמו 'שמעה' (תהלים סדר יח פסוק יא, מזמור קכז שלנו פסוק ב), 'שלחה' (בראשית

לח:כט) שהוא כמו 'שמע', 'שלח', אף כאן 'נסעה' כמו 'נסע', והנו"ן יסוד בתבה; ותרגום של אונקלוס 'טול ונהך' – עשו אמר יעקב: נסע מכאן ונלך. ואלכה לנגדך. בשוה לך; טובה זו אעשה לך, שאאריך ימי מהלכתי ללכת לאט כאשר אתה צריך, וזהו 'לנגדך' – בשוה לך: (מג) עלות עלי. הצאן והבקר שהן 'עלות' מטלות 'עלי' לנהלן לאט: עלות. מגדלות עולליהן, לשון 'עולל ויונק' (איכה, קינה ב:יא), 'עול ימים' (ישעיה כז:יב), 'ושתי פרות עלות' (שמואל ג:מג), ובלעז אנפנטי"ש: ודפקום יום אחד. ואם ידפקום יום אחד ליגעם בדרך במרוצה – 'מתו כל הצאן': ודפקום. כמו: 'קול דודי דופק' (שיר השירים פסוק ט) – נוקש בדלת: (מד) יעבר נא אדני. אל נא תאריך ימי הליכתך, עבר כפי דרכך ואף אם תתרחק: אתנהלה. אתנהל – ה"א יתרה, כמו: 'ארדה' (לעיל טז:כא) 'אשמעה' (תהלים סדר יב פסוק י, מזמור פד שלנו פסוק ט): לאטי. לאט שלי, לשון נחת, 'ההלכים לאט' (ישעיה ג:מב) 'לאט לי לנער' (שמואל ל:טו), 'לאטי', הלמ"ד מן היסוד ואינה משמשת – אתנהל נחת שלי: לרגל המלאכה. לפי צרך הליכת רגלי המלאכה המטלת עלי להוליך; ולרגל הילדים. לפי רגליהם שהם יכולים לילך: עד אשר אבא אל אדני שעירה. הרחיב לו הדרך, שלא היה דעתו ללכת אלא עד סכות, אמר: אם דעתו לעשות לי רעה, ימתין עד בואי אצלו! והוא לא הלך. ואימתי ילך? בימי המשיח, שנאמר 'ועלו מושעים בהר ציון לשפט את הר עשו' (תרי עשר, עובדיה, ט:א). ומדרשי אגדה יש לפרשה זו רבים:

מפתח סדרי התנך שני סדרים פותחים בשליחת מסר של שלום לאדום, אצלנו ובמדבר סדר יח. והפסרת שניהם בנבואת עובדיה על אדום המסתיימת ועלו מושעים בהר ציון לשפט את-הר עשו והיתה לה' המלוכה: (תרי עשר, ט:א)

ל מו וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה אֲמַצְאֶנְךָ בְּעֵינַי אֲדֹנָי: וַיֵּשֶׁב בְּיוֹם הַהוּא עֶשׂו וַיִּשְׁלַח
 מִזְלָדְךָ שְׁעִירָה: וַיַּעֲקֹב נָסַע סָכְתָּה וַיָּבֶן לּוֹ בַּיִת וַלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סָכְתָּ
 לֹא א על-כֵּן קָרָא שֵׁם-הַמָּקוֹם סָכוֹת: וַיָּבֹא סָה ג
 יַעֲקֹב שָׁלֵם עֵיר שָׁכֵם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹאֹ מִפְּדַן אַרְם וַיַּחַן
 ב אֶת-פְּנֵי הָעִיר: וַיִּקֶּן אֶת-חֲלֻקַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָטָה-שָׁם אָהֱלֹו מִיַּד
 ג בְּנֵי-חַמּוֹר אָבִי שָׁכֵם בַּמָּאָה קְשִׁיטָה: וַיַּצֵּב-שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא-לּוֹ אֵל
 ד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וַתֵּצֵא דִינָה בַת-לֵאָה אֲשֶׁר יִלְדָה סו חֲמִישִׁי ד
 ה לַיַּעֲקֹב לְרֵאוֹת בְּבָנוֹת הָאֶרֶץ: וַיֵּרָא אֹתָהּ שָׁכֵם בֶּן-חַמּוֹר הַחִזִּי נָשִׂיא

תרגום אונקלוס

דעמי ואמר למא דנן אשכח רחמין בעיני רבוני: מו ותב ביומא ההוא עשו לאורחיה לשעיר: מז ויעקב נטל לסכות
 ובנא ליה ביתא ולבעיריה עבד מטלן על כן קרא שמה דאתרא סכות: א ואתא יעקב שלים
 לקרתא דשכם דבארעא דכנען במיתוהי מפדן ארם ושרא לקביל קרתא: ב וזבן ית אחסנת חקלא דפרסיה
 תמן למשכניה מיד בני חמור אבוהי דשכם במאה חורפן: ג ואקים תמן מדבח ופלח עלוהי קדם אל אלהא
 דישראל: ד ונפקת דינה בת לאה דילידת ליעקב למחזי בבנת ארעא: ה וחזא יתה שכם בר חמור חנזא רבא

פירוש רש"י

(מה) ויאמר למה זה תעשה לי טובה זו שאני צריך לה: אמצא חן בעיני אדני. ולא תשלם לי עתה שום גמול: (מו) וישב ביום ההוא עשו לדרכו. עשו לבדו, וארבע מאות איש שהלכו עמו נשמוטו מאצלו אחד אחד; והיכן פרע להם הקדוש ברוך הוא? בימי דוד, שנאמר 'כי אם ארבע מאות איש נער אשר רכבו על הגמלים' (שמואל יט:ל): (מז) ויבן לו בית. שהיה שם שמונה עשר חדש, קיץ וחורף וקיץ. 'סכת' קיץ, 'בית' חורף, 'סכות' קיץ:

סדר לא (א) שלם. שלם בגופו – שנתרפא מצלעתו; שלם בממונו – שלא חסר כלום מכל אותו דורו; שלם בתורתו – שלא שכח תלמודו בבית לבן: עיר שכם. כמו 'לעיר', וכמוהו: 'עד בואנה בית לחם' (רות פסוק יט): בבאו מפדן ארם. כאדם האומר לחברו: 'צא פלוני מבין שני אריות ובא שלם', אף כאן: ויבא שלם 'מפדן ארם' – מלבן ומעשו שנזדווגו לו בדרך: (ב) קשיטה. מעה. אמר רבי עקיבא: כשהלכתי

מפתח סדרי התנך

הסדרים: החטא כמשבר בתוך תהליך צמיחה; הפרקים: החטא כעומד בפני עצמו. החלוקה לפרקים מדגישה את החטאים, והיא מייחדת להם פרק נפרד כאומרת שהם עומדים בפני עצמם ואין להם תקנה כך פרק ג בבראשית עוסק בחטא אדם הראשון ופרק לב בשמות עוסק בחטא העגל. ואצלנו, פרק לד העוסק במעשה דינה פותח בפסוק וַתֵּצֵא דִינָה וּמִסְתֵּיִם בַּפֶּסֶק וַיֹּאמְרוּ הַכֹּזְנִים יַעֲשֶׂה אֶת-אֲחֻזָּתָנוּ. חלוקה זו מעצימה את הכישלונות ומסתיירה את האפשרות לתקנם מעיני הקוראים.

גישת התורה המשתקפת בחלוקת הסדרים שונה ממנה לחלוטין. המעיין בכתובים ימצא כי לפני כל כישלון ישנם פסוקים העוסקים בעוצמתו הרוחנית של האדם ובאמון שה' נותן בו. לאחר הכישלון מתארת התורה את ההתמודדות עמו ואת הדרך לתיקון ולתשובה. וכך מעשה דינה איננו עומד לעצמו בחלוקה לסדרים. הסדר פותח בפסוק וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם יַעֲקֹב שָׁלֵם ברוחו ובגופו אף שהתגורר אצל לבן. לאחר מכן מופיע מעשה דינה, אך הסדר אינו מסיים בו אלא ממשיך בתיקון: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב קוּם עֲלֶה בֵּית-אֵל... וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב... הִסְרוּ אֶת-אֱלֹהֵי הַנֹּכַח... וְהַטְהֲרוּ וְהַחֲלִיפוּ שְׁמֹלֹתֵיכֶם. וְנִקְוָמָה וְנַעֲלָה... וַאֲעֲשֶׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ.

המרחב הלימודי ששורטט על ידי חזל בחלוקה לסדרים מביא לידי ביטוי את התהליך השלם המכיל את כל החלקים הללו.

לא

ו הארץ ויקח אתה וישכב אתה ויענה: ותדבק נפשו בדינה בת-יעקב וישלח
 ז ויאהב את-הנער וידבר על-לב הנער: ויאמר שכם אל-חמור אביו
 ח לאמר קח-לי את-הילדה הזאת לאשה: ויעקב שמע כי טמא את-דינה
 ט בתו ובניו היו את-מקנהו בשדה והחרש יעקב עד-באם: ויצא חמור
 י אבי-שכם אל-יעקב לדבר אתו: ובני יעקב באו מן-השדה כשמעם
 יא ויתעצבו האנשים ויחר להם מאד כי נבלה עשה בישראל לשכב
 יב את-בת-יעקב וכן לא יעשה: וידבר חמור אתם לאמר שכם בני חשקה
 יג נפשו בבתכם תנו נא אתה לו לאשה: והתחתנו אתנו בנתיכם
 יד תתנו-לנו ואת-בנותינו תקחו לכם: ואתנו תשבו והארץ תהיה לפניכם
 יו שבו וסחרוה והאחזו בה: ויאמר שכם אל-אביה ואל-אחיה אמצא-חן
 טו בעיניכם ואשר תאמרו אלי אתן: הרבו עלי מאד מהר ומתן ואתנה
 טז כאשר תאמרו אלי ותנו-לי את-הנער לאשה: ויענו בני-יעקב
 את-שכם ואת-חמור אביו במרמה וידברו אשר טמא את דינה אחתם:
 יז ויאמרו אליהם לא נוכל לעשות הדבר הזה לתת את-אחתנו לאיש
 יח אשר-לו ערלה כי-חרפה הוא לנו: אך-בזאת נאות לכם אם תהיו כמנו
 יט להמל לכם כל-זכר: ונתנו את-בנותינו לכם ואת-בנתיכם נקח-לנו

תרגום אונקלוס

דארעא ודבר יתה ושכיב יתה וענה: ו ואתרעיא נפשיה בדינה בת יעקב ורחים ית עולימתא ומליל על
 לבה דעולימתא: ז ואמר שכם לחמור אבוי למימר סב לי ית עולימתא הדיא לאתו: ח ויעקב שמע ארי סאיב
 ית דינה ברתייה ובנוהי הוו עם גיתוהי בחקלא ושתיק יעקב עד מיתיהו: ט ונפק חמור אבוי דשכם לות
 יעקב למללא עמיה: י ובני יעקב עאלו מן חקלא כד שמעו ואתנסיסו גובריא ותקיף להון לחדא ארי קלנא
 עבד בישראל למשכב ית בת יעקב וכן לא כשר דיתעביד: יא ומליל חמור עמהון למימר שכם ברי אתרעיא
 נפשיה בברתכון הבו כען יתה ליה לאתו: יב ואתחתנו בנא בנתכון תתנון לנא וית בנתנא תסבון לכון:
 יג ועמנא תתבון וארעא תהי קדמיכון תיבו ועבידו בה סחורתא ואחסינו בה: יד ואמר שכם לאבויקא ולאחיקא
 אשכח רחמין בעיניכון ודתימרון לי אתין: טו אסגו עלי לחדא מוהרין ומתנן ואיתין כמא דתימרון לי והבו לי
 ית עולימתא לאתו: טז ואתיבו בני יעקב ית שכם וית חמור אבוי בחכמא ומלילו דסאיב ית דינה אחתהון:
 יז ואמרו להון לא נכול למעבד פתגמא הדין למתן ית אחתנא לגבר דליה ערלא ארי חסדא היא לנא:
 יח ברם בדיא נטפס לכון אם תהון כותנא למגור לכון כל דכורא: יט ונתין ית בנתנא לכון וית בנתכון נסב לנא

פירוש רש"י

(ה) וישכב אתה. כדרכה: ויענה. שלא כדרכה:
 (ו) על לב הנער. דברים המתשכים על הלב: ראי,
 אביך בחלקת שדה קטנה כמה ממון בזבז, מאה
 קשיטה, אני אשאך ותקני העיר וכל שדותיה:
 (י) וכן לא יעשה. לענות את הבתולות; שהאמות
 גדרו עצמן מן העריות על ידי המבול: (יא) חשקה.
 חפצה: (טו) מהר. כתבה: (טז) במרמה. בחכמה:
 אשר טמא. הכתוב אומר שלא היתה רמיה, שהרי
 'טמא את דינה אחתם': (יז) חרפה הוא. שמץ פסול
 הוא אצלנו; הפא לחרף חברו הוא אומר לו: 'ערל
 אתה' או 'בן ערל'; 'חרפה' בכל מקום – גדוף:
 (יח) נאות לכם. נתרצה לכם, לשון 'ויאתו' (מלכים

כז:יז): להמל. להיות נמל. אינו לשון לפעול אלא
 לשון להפעל: (יט) ונתנו. נו"ן שניה מדגשת,
 לפי שהיא משמשת במקום שתי נוני"ן – ונתנו:
 ואת בנתיכם נקח לנו. אתה מוצא בתנאי שאמר
 חמור ליעקב ובתשובת בני יעקב לחמור,
 שתלו החשיבות בבני יעקב לקח בנות שכם את
 שיבחרו להם ובנותיהם יתנו להם לפי דעתם,
 דכתיב 'ונתנו את בנותינו' – לפי דעתנו, ואת
 בנתיכם נקח לנו' – ככל אשר נחפץ; וכשדברו
 חמור ושכם בנו אל יושבי עירם הפכו הדברים,
 'את בנתם נקח לנו לנשים ואת בנותינו נתן להם'
 (לקמן פסוק כז) – כדי לרצותם שיאותו להמול:

לא

כ וישבנו אתכם והיינו לעם אחד: ואם לא תשמעו אלינו להמול ולקחנו
 כא את-בתנו והלכנו: ויטבו דבריהם בעיני חמור ובעיני שכם בן-חמור:
 כב ולא-אחר הנער לעשות הדבר כי חפץ בבת-יעקב והוא נכבד מכל בית
 כג אביו: ויבא חמור ושכם בנו אל-שער עירם וידברו אל-אנשי עירם
 כד לאמר: האנשים האלה שלמים הם אתנו וישבו בארץ ויסחרו אתה
 והארץ הנה רחבת-ידיים לפניהם את-בנתם נקח-לנו לנשים
 כה ואת-בנותינו נתן להם: אך-בזאת יאתו לנו האנשים לשבת אתנו להיות
 כו לעם אחד בהמול לנו כל-זכר כאשר הם נמלים: מקנהם וקנינם
 כז וכל-בהמתם הלא לנו הם אך נאותה להם וישבו אתנו: וישמעו
 אל-חמור ואל-שכם בנו כל-יצאי שער עירו וימלו כל-זכר כל-יצאי
 כח שער עירו: ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים ויקחו שני-בני-יעקב
 שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו ויבאו על-העיר בטח ויהרגו
 כט כל-זכר: ואת-חמור ואת-שכם בנו הרגו לפי-חרב ויקחו את-דינה
 ל מבית שכם ויצאו: בני יעקב באו על-החללים ויבזו העיר אשר טמאו
 לא אחותם: את-צאנם ואת-בקרם ואת-חמריהם ואת אשר-בעיר
 לב ואת-אשר בשדה לקחו: ואת-כל-חילם ואת-כל-טפם ואת-נשיהם

תרגום אונקלוס

ונתיב עמכון ונהי לעמא חד: כ ואם לא תקבלון מננא למגזר ונדבר ית ברתנא וניזיל: כא ושפרו פתגמיהון
 בעיני חמור ובעיני שכם בר חמור: כב ולא אוחר עולימא למעבד פתגמא ארי אתרעי בבת יעקב והוא
 יקיר מכל בית אבוהי: כג ואתא חמור ושכם בריה לתרע קרתהון ומלילו עם אנשי קרתהון למימר:
 כד גובריא האלין שלם אנון עמנא ויתבון בארעא ויעבדון בה סחורתא וארעא הא פתיות ידין קדמיהון
 ית בנתהון נסב לנא לנשין וית בנתנא נתין להון: כה ברם בדא יטפסון לנא גובריא למתב עמנא למהוי
 לעמא חד במגזר לנא כל דכורא כמא דאנון גזרין: כו גיתיהון וקנינהון וכל בעירהון הלא דילנא אנון ברם
 נטפס להון ויתבון עמנא: כז וקבילו מן חמור ומן שכם בריה כל נפקי תרע קרתיה וגזרו כל דכורא כל נפקי
 תרע קרתיה: כח והיה ביוםא תליתאא בד תקיפו עליהון כיביהון ונסיבו תרין בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה
 גבר חריבא ועאלו על קרתא דיתבא לרוחצן וקטלו כל דכורא: כט וית חמור וית שכם בריה קטלו לפתגם דחרב
 ודברו ית דינה מבית שכם ונפקו: ל בני יעקב עאלו לחלצא קטילא ובזו קרתא דסאיבו אחתהון: לא ית ענהון
 וית תוריהון וית חמריהון וית דבקרתא וית דבחקלא בזו: לב וית כל נכסיהון וית כל טפלהון וית נשיהון

פירוש רש"י

(כד) שלמים. בשלום ובלב שלם: והארץ הנה
 רחבת ידיים. כאדם שיודו רחבה וותרנית. כלומר,
 לא תפסידו כלום; פרקמטיא הרבה באה לכאן ואין
 לה קונים: (כה) בהמול. בהיות נמול: (כו) אך
 נאותה להם. לדבר זה, ועל ידי כן ישובו אתנו:
 (כח) שני בני יעקב. בניו היו, ואף על פי כן נהגו
 עצמן 'שמעון ולוי' כשאר אנשים שאינם בניו,
 שלא נטלו עצה הימנו: אחי דינה. לפי שמסרו
 עצמן עליה נקראו 'אחיה': בטח. שהיו כואבים;
 ומדרש אגדה: בטוחים היו על כחו של זקן:
 (ל) על החללים. לפשט את החללים: (לב) חילם.
 ממונם, וכן 'עשה לי את החיל הזה' (דברים ז:לב),
 'וישראל עשה חיל' (במדבר כ:לב), 'ועזבו לאחרים
 חילם' (תהלים סדר ו פסוק קיא, מזמור מח שלנו פסוק יא):

מפתח סדרי התנך

בעלי שכם מוזכרים גם בראש סדר ז בשופטים ויגדו ליותם וללך ויעמד בראש הר-גרזים וישא קולו ויקרא ויאמר
 להם שמעו אלי בעלי שכם וישמע אליכם אלהים: בפסוק הקודם כתוב שהכתרת אבימלך היתה עם-אלון מצב אשר
 בשכם. ומסביר הרדק: כתרגומו מישר קמתא – היתה אבן או זולתה מצב שם ויוחס המישור אליו. ורשי אומר:
 מישור שהיו בו מצבות. ונדמה לי שהם רומזים למזבח שהציב שם יעקב ככתוב אצלנו (לא:ג) ויצב-שם מזבח.

לֹא לָבוּ וַיָּבֹזּוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵיתִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־שִׁמְעוֹן וְאֶל־לֵוִי וַיִּשְׁלַח
עִבְרָתָם אֹתִי לְהַבְאִישְׁנִי בַּיֵּשֶׁב הָאָרֶץ בְּכַנְעַנִי וּבְפָרְזִי וְאֲנִי מִתִּי מִסְפָּר
לֹד וְנֶאֱסָפוּ עָלַי וְהַכּוֹנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי: וַיֹּאמְרוּ הַכּוֹזֵנָה יַעֲשֶׂה
אֶת־אֲחוֹתָנוּ:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב קוּם עֲלֶה בֵּית־אֵל וּשְׁב־שָׁם וַעֲשֵׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ
לֵאלֹהֵי הַנִּרְאָה אֵלֶיךָ בְּכָרְחֶךָ מִפְּנֵי עֲשׂוֹ אַחִיד: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־בֵּיתוֹ וְאֵל
כָּל־אֲשֶׁר עִמּוֹ הִסְרוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֹּכַר אֲשֶׁר בְּתֻכְכֶם וְהִטְהָרוּ וְהַחֲלִיפוּ
שִׁמְלֹתֵיכֶם: וְנָקוּמָה וְנַעֲלֶה בֵּית־אֵל וְאֶעֱשֶׂה־שָׁם מִזְבֵּחַ לֵאלֹהֵי הָעֲנָה אֹתִי
בַּיּוֹם צָרְתִּי וַיְהִי עֲמָדִי בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתִּי: וַיִּתְּנוּ אֶל־יַעֲקֹב אֶת
כָּל־אֱלֹהֵי הַנֹּכַר אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת־הַנִּזְמִים אֲשֶׁר בְּאֲזַנֵּיהֶם וַיִּטְמְנוּ אֹתָם
יַעֲקֹב תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עִם־שָׁכֶם: וַיִּסְעוּ וַיְהִי | חֶתֶת אֱלֹהִים עַל־הָעָרִים
מֵאֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרֵי בְנֵי יַעֲקֹב: וַיָּבֹא יַעֲקֹב לְוִזָּה אֲשֶׁר
מֵאֲרָץ כְּנָעַן הוּא בֵּית־אֵל הוּא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ: וַיֵּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ
וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם אֵל בֵּית־אֵל כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּכָרְחוֹ מִפְּנֵי

תרגום אונקלוס

שָׁבוּ וּבִזּוּ וַיִּתְּ כָל דְּבִיתָא: לֹד וַאֲמַר יַעֲקֹב לְשִׁמְעוֹן וּלְלֵוִי עִבְרָתוֹן יְתִי לְמַתָּן דְּבִבּוּ בִּינָא וּבִין יְתִיב אֶרְעָא בְּכַנְעָנָה
וּבְפָרְזָה וְאֵנָּה עִם דְּמִנָּן וַיִּתְּכַנְשׁוּן עָלֵי וַיִּמְחוּנִי וַאֲשִׁתִּי אֵנָּה וְאֲנִשׁ בֵּיתִי: לֹד וַאֲמַר הַכְּנַפְקָת בְּרָא יְתַעֲבִיד יֵת אַחְתָּנָא:
לֹד וַאֲמַר יִי לְיַעֲקֹב קוּם סָק לְבֵית אֵל וְתִיב תַּמָּן וְעִבִיד תַּמָּן מְדַבַּח לֹאֵל דִּאֲתַגְלִי לָךְ בְּמַעְרָקְךָ מִן קָדָם עֲשׂוֹ אַחִיד:
לֹד וַאֲמַר יַעֲקֹב לְאֲנִשׁ בֵּיתִיהּ וּלְכָל דְּעַמִּיהּ אַעֲדוּ יֵת טַעוֹת עַמְמִיָּא דְּבִינִיכּוֹן וְאֲדַכּוּ וְשִׁנּוּ כְּסוּתִכּוֹן: לֹד וְנָקוּם וְנִסְק
לְבֵית אֵל וַאֲעִבִיד תַּמָּן מְדַבַּח לֹאֵל דְּקִבִּיל צְלוֹתִי בַּיּוֹמָא דְּעָקְתִּי וְהָוָה מִיִּמְרִיהּ בְּסַעֲדִי בְּאוֹרְחָא דִּאֲזַלִּית: לֹד וַיְהִיבוּ לְיַעֲקֹב
יֵת כָּל טַעוֹת עַמְמִיָּא דְּבִיִּיהוֹן וַיִּתְּ קִדְשִׁיא דְּבִאֲוִדְנִיהוֹן וְטַמְרִי יִתְהוֹן יַעֲקֹב תַּחַת בּוֹטְמָא דְּעַם שָׁכֶם: לֹד וְנִטְלוּ וְהָוָה
דְּחִלָּא מִן קָדָם יִי עַל עַמְמִיָּא דְּבִקְרוּי סְחִרְנִיהוֹן וְלֹא רָדְפוּ בְּתֵר בְּנֵי יַעֲקֹב: מֵ וְאֵתָא יַעֲקֹב לְוִזָּה דְּבִאֲרַעָא דְּכַנְעַן הִיא בֵּית
אֵל הוּא וְכָל עַמָּא דְּעַמִּיהּ: מֵא וּבִנָּא תַּמָּן מְדַבַּח וַיִּקְרָא לְאֵתָרָא אֵל בֵּית אֵל אֲרִי תַּמָּן אֲתַגְלִי לִיהּ יִי בְּמַעְרָקִיהּ מִן קָדָם

פירוש רש"י

שָׁבוּ. לְשׁוֹן שְׁבִיָּה, לְפִיכָךְ טַעְמוֹ מִלְרַע: (לֹד) עִבְרָתָם. לְשׁוֹן מִים עֲכוּרִים, אֵין דַּעֲתִי צְלוּלָה עֲכָשׁוּ. וְאֵנָּה:
צְלוּלָה הִיְתָה הַחֲבִית וְעִבְרָתָם אוֹתָהּ; מְסוּרַת הִיְתָה
בְּיָד כְּנַעֲנִים שִׁיפְלוּ בְּיַד בְּנֵי יַעֲקֹב, אֵלָּא שֶׁהָיוּ
אוֹמְרִים: 'עַד אֲשֶׁר תִּפְרָה וְנִחַלְתָּ אֶת הָאָרֶץ' (שְׁמוֹת
יז:לז) – לְפִיכָךְ הָיוּ שׁוֹתְקִין: מִתִּי מִסְפָּר. אֲנָשִׁים
מוֹעֲטִים: (לֹד) הַכּוֹזֵנָה. הִפְקָר: אֶת אֲחוֹתָנוּ. יֵת
אַחְתָּנָא: (לֹד) קוּם עֲלֶה. לְפִי שְׁאֲחֵרְתָּ נְדָרְךָ נַעֲשֶׂשֶׁתָּ,
וּבֹא לָךְ זֹאת מִבְּתָר: (לֹד) הַנֹּכַר. שִׁישׁ בְּיָדְכֶם מִשְׁלָל
שֶׁל שָׁכֶם: וְהִטְהָרוּ. מַעֲבֹדָה זָרָה: וְהַחֲלִיפוּ שִׁמְלֹתֵיכֶם.
שָׁמָּה יֵשׁ בְּיָדְכֶם כְּסוּת שֶׁל עֲבֹדָה זָרָה: (לֹד) הָאֵלֶּה.

מִפְתַּח סְדְרֵי הַתַּנְךְ בַּהִפְטָרָה הַסֵּדֶר (תְּרִי עֲשֵׂר יִבְיִג–כָּא+יִג) מִתְנַבֵּא נְחוּם עַל חוֹרְבֵן נִינְוָה, בְּשַׁעֲה שֶׁהִיְתָה בְּשִׂיא עֲצֻמָּתָהּ:
כֹּה אָמַר ה' אֱסֹשְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים וְכֵן נִגְזָו וְעִבְרָ וְעִנְתָךְ לֹא אֶעֱנֶךָ עוֹד: ה'שְׁלָמִים' בַּהִפְטָרָה הֵם הָאֲשׁוּרִים וְזֹאת בַּהִנְגָּה
לְיַעֲקֹב שֶׁבֹא שָׁלֵם – וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם – בַּפְתִּיחַת הַסֵּדֶר כֵּאֵן. וְכֵשֶׁם שִׁיעֲקֵב נִיצַל מִלִּבְּן וּמַעֲשִׂיו שֶׁבִּיקְשׁוּ לַעֲקוֹר אֶת הַכֹּל,
כִּי יִנְצִלוּ יִשְׂרָאֵל מֵאֲשׁוּר וְכֵן נִגְזָו וְעִבְרָ. "דִּרְשׁ רַבִּי עִירָא... מֵאִי דְכָתִיב כֹּה אָמַר ה' אֱסֹשְׁלָמִים וְכֵן רַבִּים... אִם רוּאָה
אָדָם שִׁמְזוֹנוּתוֹ מִצֻּמְצָמִין – יַעֲשֶׂה מֵהֵן צִדְקָה" (גִּיטִין ז:י) כְּלוּמָר, אִם שִׁלְמוּ (נִגְמְרוּ) מִזְוֹנוּתוֹ – יַעֲשֶׂה צִדְקָה, וְכֹל שֶׁכֵּן
כִּשְׁהֵם רַבִּים (פִּירוּשׁ הָרַב שְׁטִינְזֶלֶץ). וְהִיא כְּדֶרֶךְ הַמְדַרְשׁ הַמְרַחֵב אֶת הִירֵיעָה וּמֵייעֵץ לְאָדָם כִּי צִדַּק לְהַתְמוּדֵד בִּימֵי קוֹשִׁי
וְצָרָה. וּבַהֲמִשָּׁךְ הַהִפְטָרָה הִנֵּה עַל־הָהָרִים רִגְלֵי מְבַשֵּׁר מִשְׁמִיעַ שְׁלוֹם חֲגִי יְהוּדָה חֲגִיךָ שְׁלָמִי נְדָרְךָ... כִּי שָׁב ה' אֶת־ גִּאֲוֹן
יַעֲקֹב כִּי גִאֲוֹן יִשְׂרָאֵל כִּי בִקְקוּם בִּקְקִים... וְסִיוָמָה בַּחֲבִקוּק: כִּי עוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד... אֱסֹשְׁלָמָהּ חֲכֵה־לֹד (שֵׁם יִג:כ).

לֹא מִבְּאֵי אֲחִיו: וְתַמַּת דְּבָרָה מִיִּנְקַת רַבָּקָה וְתַקְבֵּר מִתַּחַת לְבֵית־אֵל תַּחַת הָאֱלֹהִים וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אֱלֹהִים בְּכוֹת:

לִב א. ב וַיֵּאָמֶר אֱלֹהִים אֶל־יַעֲקֹב עוֹד בָּבֹא מִפְּדֵן אָרֶם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ: וַיֹּאמֶר־לוֹ סח
אֱלֹהִים שְׁמֹךְ יַעֲקֹב לֹא־יִקְרָא שְׁמֹךְ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֹךְ
ג וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר לֹא־אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׂדֵי פְרָה וְרִבָּה גוֹי
ד וַיִּקְהַל גוֹיִם יִהְיֶה מִמֶּךָּ וּמִלְכִּים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ: וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי
ה לְאֲבֹרָהֶם וּלְיִצְחָק לְךָ אֶתְנַנָּה וּלְזֶרְעֶךָ אַחֲרַיִךְ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ: וַיַּעַל
ו מֵעֵלְיוֹ אֱלֹהִים בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֹתוֹ: וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מַצְבֵּה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־
ז דִּבֶּר אֹתוֹ מַצְבֵּה אֲבֵן וַיִּסֹּךְ עָלֶיהָ נֶסֶךְ וַיִּצַּק עָלֶיהָ שֶׁמֶן: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב
ח אֶת־שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֹתוֹ שֵׁם אֱלֹהִים בֵּית־אֵל: וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל

תרגום אונקלוס

אחיה: מִבְּמִיתָת דְּבֹרָה מִיִּנְקַתָּה דְּרַבָּקָה וְאִתְקַבְּרַת מִלְרַע לְבֵית אֵל בְּשְׁפֹלֵי מִישְׂרָא וְקָרָא שְׁמִיהּ מִישְׂרָא בְּכִיתָא:
א וְאִתְגַּלִּי יִי לְיַעֲקֹב עוֹד בְּמִיתוּהִי מִפְּדֵן אָרֶם וְכִרְיָךְ יִתִּיה: ב וַאֲמַר לִיה יִי שְׁמֹךְ יַעֲקֹב לֹא יִתְקַרֵּי שְׁמֹךְ עוֹד יַעֲקֹב
אֱלֹהִין יִשְׂרָאֵל יְהִי שְׁמֹךְ וְקָרָא יִת שְׁמִיהּ יִשְׂרָאֵל: ג וַאֲמַר לִיה יִי אֲנָא אֵל שְׂדֵי פּוֹשׁ וּסְגִי עִם וּכְנֻשֶׁת שְׁבָטִין יְהוֹן
מִנֶּךָ וּמִלְכִּין דְּשִׁלְטִין בְּעַמְמֵיָא מִנֶּךָ יִפְקֹן: ד וְיִת אֶרְעָא דִּיהִבִּית לְאֲבֹרָהֶם וּלְיִצְחָק לְךָ אֶתְנַנָּה וּלְבִנְךָ בְּתֶרֶךְ אִתִּין יִת אֶרְעָא:
ה וְאִסְתַּלַּק מֵעֵלְיוֹהִי יִקְרָא דִּי בְּאֶתְרָא דְּמַלִּיל עֲמִיה: ו וְאִקִּים יַעֲקֹב קִמְתָּא בְּאֶתְרָא דְּמַלִּיל עֲמִיה קִמְתָּא אֲבָנָא וְנִסִּיךְ
עֲלָה נִסְכִּין וְאִרִּיק עֲלָה מִשְׁחָא: ז וַיִּסֹּךְ יַעֲקֹב דְּמַלִּיל עֲמִיה תַּמֶּן יִי בֵּית אֵל: ח וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל

פירוש רש"י

(מִבְּ) וְתַמַּת דְּבָרָה. מִה עֲנִין דְּבֹרָה בְּבֵית יַעֲקֹב?
אֵלָּא לְפִי שְׁאִמְרָה רַבָּקָה לְיַעֲקֹב וְשִׁלְחָתִי וְלִקְחָתִיךְ
מִשֵּׁם (לְעִיל כֹּהֵיחַ) שִׁלְחָה דְּבֹרָה אֲצִלוּ לְפָדֵן אָרֶם
לְצֵאת מִשֵּׁם – וּמִתָּה בְּדֶרֶךְ. מִדְּבָרֵי רַבִּי מִשֵּׁה
הַדְרָשָׁן לְמִדְתִּיהָ: מִתַּחַת לְבֵית אֵל. הָעִיר יוֹשְׁבַת
בְּהָר, וְנִקְבְּרָה בְּרַגְלֵי הָהָר: תַּחַת הָאֱלֹהִים. 'בְּשְׁפֹלֵי
מִישְׂרָא', שֶׁהִיא מִישׁוֹר מְלֻמָּעָה בְּשִׁפּוּעַ הָהָר
וְהַקְבֻרָה מְלֻמָּטָה. וּמִישׁוֹר שֶׁל בֵּית אֵל הָיוּ קוֹרִין
לוֹ 'אֱלֹהִים'; וְאֶגְדָּה: נִתְבַּשֵּׁר שֵׁם בְּאֵבֶל שְׁנִי, שֶׁהָגִיד לוֹ
עַל אִמּוֹ שְׁמִתָּה, וְאֱלֹהִים בְּלִשׁוֹן יוֹנִי 'אַחֲרֵי'; וּלְפִי
שֶׁהֶעֱלִימוּ אֶת יוֹם מוֹתָהּ, שֶׁלֹּא יִקְלְלוּ הַבְּרִיּוֹת הַכֹּהֵן
שֶׁיֵּצֵא מִמֶּנּוּ עֵשׂוֹ, אֵף הַכֹּתוּב לֹא פִּרְסְמָהּ:

סדר לִב (א) עוֹד. פֶּעַם שְׁנִי בְּמָקוֹם הַזֶּה: אַחַד
בְּלִכְתּוֹ וְאַחַד בְּשׁוּבוֹ: וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ. בְּרַפְת אֲבָלִים:
(ב) לֹא יִקְרָא שְׁמֹךְ עוֹד יַעֲקֹב. לְשׁוֹן אָדָם הָבֹא

עֹרִכִים בְּרָאשֵׁי הַסְּדֵרִים. בְּרִשִׁי: וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ. בְּרַפְת אֲבָלִים:

פִּיט רַבִּי יִנְי (עמ' 216) אֱלֹהִי עוֹלָם / מִימּוֹת עוֹלָם // לִימְדָתָה עֲנוּוָה לְבָאֵי עוֹלָם בְּרַפְת חֲתָנִים לִימְדָתָה מִיִּצִּיר
וְעִזְרוּ // וּבִיקוֹר חוֹלִים מֵאֵב מִלָּה בְּגוֹזְרוֹ גַּם נִיחּוּם אֲבִילִים מֵאִישׁ תָּם הוֹדְעָתָה // בָּעַת בְּדֶרֶךְ פָּדֵן עָלְיוֹ נוֹדְעָתָה

הַבְּטַחַת הָאָרֶץ לְיַעֲקֹב כְּתוּבָה בַּפְּסוּק ד'. מִיִּמּוֹשׁ הַהִבְטָחָה נִבְחַר לַפְתּוֹחַ שְׁנֵי סְדֵרִים:

בִּיהוֹשֻׁעַ רֹאשׁ סֵדֶר יֵג: וַיִּתֵּן ה' לְיִשְׂרָאֵל אֶת־כָּל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָתֵת לְאֲבוֹתָם וַיִּרְשׁוּהָ וַיֵּשְׁבוּ בָּהּ.

וּבִירְמְיָה רֹאשׁ סֵדֶר יֵט: וַתֵּתֵן לָהֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבוֹתָם לָתֵת לָהֶם אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ.

וְרִשִׁי בַסֵּפֶר שְׁמוּאֵל (סֵדֶר ב פְּסוּק כג) מוֹכִיחַ אֶת קִיּוֹם הַהִבְטָחָה [גַּם] מֵרֹאשׁ סֵדֶר ד' בַּמִּלְכִּים: "בְּכָל אֲשֶׁר יִיטֵב אֶת יִשְׂרָאֵל.
כְּשִׁיבְנָה בֵּית עוֹלָמִים בִּימֵי שְׁלָמָה, וְתֵהָא טוֹבָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁלִימָה, כִּמְהָ שְׁנֹאמֶר יְהוֹדָה וַיִּשְׂרָאֵל רַבִּים כְּחֹל
אֲשֶׁר־עַל־הֵימָּה לְרַב [אֲבָלִים וְשִׁטִּים וְשִׁמְחִים] (מִלְכִּים ד:א)". הַבְּטָחָה זו הִיא מִקּוֹר רֹאשׁ סֵדֶר כז בַּמִּלְכִּים: וַיִּחַן ה' אֹתָם וַיִּרְחַמֵּם
וַיַּפֵּן אֵלֵיהֶם לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֶת־אֲבֹרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב... וְהִיא גַּם בְּסִיס תְּפִילָּתוֹ שֶׁל מִיכָה הַנְּבִיא בְּסִיּוֹם נְבוֹאוֹתָיו: תִּתֵּן אֶמֶת
לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאֲבֹרָהֶם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאֲבֹתֵינוּ מִימֵי קֹדֶם (תְּרִי עֶשֶׂר, רֹאשׁ סֵדֶר יב).

לֵב

ט וַיְהִי־עוֹד כְּבֶרֶת־הָאָרֶץ לָבוֹא אַפְרָתָה וּתְלֵד רָחֵל וּתִקֶּשׂ בְּלִדְתָּהּ: וַיְהִי וַיִּשְׁלַח

בְּהִקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמִּלְדָּה אֶל־תִּירְאִי כִּי־גַם־זֶה לָךְ בֶּן:

י וַיְהִי בַצָּאת נִפְשָׁהּ כִּי מָתָה וּתִקְרָא שְׁמוֹ בֶּן־אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא־לוֹ בְּנִימִין:

יא, יב וַתָּמָת רָחֵל וּתִקְבֹּר בְּדֶרֶךְ אַפְרָתָה הוּא בֵּית לָחֶם: וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה

יג עַל־קְבֻרָתָהּ הוּא מַצֵּבֶת קְבֻרַת־רָחֵל עַד־הַיּוֹם: וַיִּסַּע יִשְׂרָאֵל וַיֵּט אֹהֶלָהּ

יד מִהֶלְאָה לְמַגְדֵּל־עֵדֶר: וַיְהִי בְשָׁפֶן יִשְׂרָאֵל בָּאָרֶץ הַהוּא וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן

וַיִּשְׁכַּב אֶת־בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל

טו וַיְהִי בְנֵי־יַעֲקֹב שְׁנַיִם עָשָׂר: בְּנֵי לֵאָה בָּכוֹר יַעֲקֹב רְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְלֵוִי טז

טז, יז וַיְהוּדָה וַיִּשְׁשֹׁכָר וַזְבֻּלוֹן: בְּנֵי רָחֵל יוֹסֵף וּבְנִימִן: וּבְנֵי בִלְהָה שְׁפָחַת רָחֵל

יח דָּן וְנַפְתָּלִי: וּבְנֵי זִלְפָּה שְׁפָחַת לֵאָה גָד וְאָשֶׁר אֵלֶּה בְנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר

פסוק יד מוטעם למעלה במועמים לקורא בציבור. אלה המעמים כאשר התיבה יִשְׂרָאֵל מוטעמת בסוף פסוק.

וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן וַיִּשְׁכַּב אֶת־בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל:

תרגום אונקלוס

והיה עוד כרוב ארעא למיעל לאפרת וילדת רחל וקשאת במילדה: ט והיה בקשיותה במילדה ואמרת לה חיתא לא תדחלין ארי אף דין לך בר: י והיה במפק נפשה ארי מיתא וקרת שמיה בר דויי ואבוהי קרא ליה בנמימן: יא ומיתת רחל ואתקברת באורח אפרת היא בית לחם: יב ואקים יעקב קמתא על קבורתה היא קמת קבורתא דרחל עד יומא דין: יג ונטל ישראל ופרסיה למשכניה מהלאה למגדלא דעדר: יד והיה כד שרא ישראל בארעא ההיא ואזל ראובן ושכיב ית בלהה לחינתא דאבוהי ושמע ישראל והווי בני יעקב תרי עשר: טו ובני לאה בוכריה דיעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולון: טז ובני רחל יוסף ובנמימן: יז ובני בלהה אמתה דרחל דן ונפתלי: יח ובני זלפה אמתה דלאה גד ואשר אלן בני יעקב

פירוש רש"י

מזמור פח שלנו פסוק יג), לפיכך הוא מלא: (יד) בשפן ישראל בארץ החוץ. עד שלא בא לחברון אצל יצחק ארעוהו כל אלה: וישכב. מתוך שבלבל משכבו מעלה עליו הכתוב כאלו שכבה. ולמה בלבל וחלל יצועיו? שפשמתה רחל נטל יעקב מטתו שהיתה נתונה תדיר באהל רחל ולא בשאר אהלים, ונתנה באהל בלהה. בא ראובן ותבע עלבון אמו, אמר: אם אחות אמי היתה צרה לאמי, שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי? לך בלבל: ויהיו בני יעקב שנים עשר. מתחיל לענין ראשון, משנולד בנמימן, נשלמה המטה ומעטה ראויים להמנות, ומנאן; ורבותינו דרשו: ללמדנו בא שכלם שוים וכלם צדיקים, שלא חטא ראובן: (טו) בכור יעקב. אפלו בפשע הקלקלה קראו בכור: בכור יעקב. בכור לנחלה, בכור לעבודה, בכור למנין; ולא נתנה בכורה ליוסף אלא לענין השבטים – שנעשה לשני שבטים:

מפתח סדרי התנ"ך

בפסוק יד ישנה פסקה באמצע הפסוק להדגשת אחדות בני יעקב. חציו השני של הפסוק עוסק באחדות ויהיו בני־יעקב שנים עשר: מצד אחד הוא מחובר לחלקו הראשון בו מתואר החטא, ומאידך, הוא פותח פרשה חדשה העוסקת באחדותם של בני יעקב. ערך האחדות נקבע גם בראש סדר יח בתהלים: וראה־בנים לבניך שְׁלוֹם עַל־יִשְׂרָאֵל:

לֹב יֵט יִלְדֻּם לֹוּ בְּפֶדֶן אָרֶם: וַיָּבֹא יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו מִמְּרָא קְרִית הָאֲרֶבֶּעַ הוּא וַיִּשְׁלַח
 כ חֲבֵרוֹן אֲשֶׁר־גִּרְשָׁם אֲבֹהֶם וַיִּצְחָק: וַיְהִי יָמֵי יִצְחָק מֵאָה שָׁנָה וְשָׁמָנִים
 כָּא שָׁנָה: וַיָּגֹעַ יִצְחָק וַיָּמָת וַיֹּאסֶף אֶל־עַמּוּי זָקֵן וּשְׁבַע יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ
 עֲשׂו וַיַּעֲקֹב בָּנָיו:

כב, כג וְאַלֶּה תִּלְדוּת עֲשׂו הוּא אָדוֹם: עֲשׂו לָקַח אֶת־נָשָׁיו מִבְּנוֹת כְּנָעַן ע
 אֶת־עֲדָה בַת־אֵילֹון הַחֲתִי וְאֶת־אֶהֱלִיבָמָה בַת־עֲנָה בַת־צִבְעוֹן הַחֲתִי:
 כד, כה וְאֶת־בְּשֶׁמֶת בַת־יִשְׁמָעֵאל אַחֻת נָבִיּוֹת: וַתֵּלֶד עֲדָה לְעֲשׂו אֶת־אֶלְיָפָז
 כו וּבְשֶׁמֶת יִלְדָה אֶת־רְעוּאֵל: וְאֶהֱלִיבָמָה יִלְדָה אֶת־יַעֲשׂו [יַעֲשׂו]

תרגום אונקלוס

דאָתִילִידוּ לִיה בְּפֶדֶן אָרֶם: יֵט וְאַתָּא יַעֲקֹב לָוִת יִצְחָק אָבִיוֹהִי לְמִמְּרָא קְרִית אֲרֶבֶּעַ הִיא חֲבֵרוֹן דְּדָר
 תַּמָּן אֲבֹרָהֶם וַיִּצְחָק: כ חֲבֵרוֹן יוֹמֵי יִצְחָק מָאָה וְתַמָּנִן שָׁנִין: כָּא וְאַתְנָגִיד יִצְחָק וּמִית וְאַתְכְּנִישׁ לְעַמִּיָּה
 סִיב וּסְבַע יוֹמִין וַיִּקְבְּרוּ יִתִּיה עֲשׂו וַיַּעֲקֹב בְּנוֹהִי: כב וְאַלִין תּוֹלְדָת עֲשׂו הוּא אָדוֹם: כג עֲשׂו נָסִיב יֵת
 נִשׁוּהִי מִבְּנֹת כְּנָעַן יֵת עֲדָה בַת אֵילֹון חַתָּאָה וַיֵּת אֶהֱלִיבָמָה בַת עֲנָה בַת צִבְעוֹן חַתָּאָה: כד וַיֵּת בְּשֶׁמֶת בַת יִשְׁמָעֵאל
 אַחֻתִּיה דְּנָבִיּוֹת: כה וַיִּלְדִּת עֲדָה לְעֲשׂו יֵת אֶלְיָפָז וּבְשֶׁמֶת יִלְדִּת יֵת רְעוּאֵל: כו וְאֶהֱלִיבָמָה יִלְדִּת יֵת יַעֲשׂו
 פִּירוּשׁ רִשִּׁי

(יֵט) מִמְּרָא. שֵׁם הַמִּישׁוֹר: קְרִית הָאֲרֶבֶּעַ. שֵׁם הָעִיר:
 מִמְּרָא קְרִית הָאֲרֶבֶּעַ. אֶל מִישׁוֹר שֶׁל קְרִית אֲרֶבֶּעַ.
 וְאִם תֹּאמַר: הִיא לֹו לְכַתֵּב 'מִמְּרָא הַקְרִית אֲרֶבֶּעַ'?
 בֶּן דֶּרֶךְ הַמִּקְרָא בְּכָל דְּבָר שֶׁשְּׁמוֹ כְּפּוֹל, כְּגוֹן זֶה,
 וּכְגוֹן בֵּית לָחֶם, אָבִי עֶזֶר, בֵּית אֵל, אִם הֶעֱרַךְ
 לְהַטִּיל בּוֹ ה' אֶנְתֵּנָה בְּרֹאשׁ הַתֵּכָה הַשְּׂנִיָּה. 'בֵּית
 הַלְחָמִי' (שְׁמוּאֵל ט:כ) 'בַּעֲפֹרֶת אָבִי הָעֶזְרִי' (שׁוֹפְטִים
 י:כח) 'בְּנֵה חֵיטָל בֵּית הָאֵלִי' (מַלְכִים יד:כ): (כָּא) וַיָּגֹעַ
 יִצְחָק. אֵין מִקְדָּם וּמֵאַחֵר בַּתּוֹרָה; מְכִירָתוֹ שֶׁל יוֹסֵף
 קִדְמָה לְמִיתָתוֹ שֶׁל יִצְחָק שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה –
 שְׁהָרִי כְּשׁוֹלֵד יַעֲקֹב הִיָּה יִצְחָק בֶּן שָׁשִׁים שָׁנָה,
 שְׁנֵאמַר 'וַיִּצְחָק בֶּן שָׁשִׁים שָׁנָה וָגוֹ' (לְעִיל כג:ח),
 וַיִּצְחָק מֵת בְּשֵׁנִת מָאָה וְעֶשְׂרִים לְיַעֲקֹב – אִם תּוֹצִיא
 שָׁשִׁים מִמָּאָה וְשָׁמֹנִים שָׁנָה, נִשְׁאַרוּ מָאָה וְעֶשְׂרִים;
 וַיּוֹסֶף נִמְכַּר בֶּן שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְאוֹתָהּ שָׁנָה שְׁנֵת
 מָאָה וְשָׁמֹנֶה לְיַעֲקֹב! כִּי־צַד? בֶּן שָׁשִׁים וְשָׁלֹשׁ
 נִתְבָּרַךְ, אֲרֶבֶּעַ עֶשְׂרֵה שָׁנָה נִטְמָן בְּבֵית עֶבֶר הָרִי
 שְׁבַעִים וְשְׁבַע. וְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה עֶבֶד בְּאֵשָׁה וּבְסוֹף
 אֲרֶבֶּעַ עֶשְׂרֵה נוֹלֵד יוֹסֵף, שְׁנֵאמַר 'וַיְהִי כֹאֲשֶׁר יִלְדָה
 רַחֵל אֶת יוֹסֵף וָגוֹ' (לְעִיל כח:ד), הָרִי תִשְׁעִים וְאַחַת.
 וּשְׁבַע עֶשְׂרֵה עַד שֶׁלֹּא נִמְכַּר יוֹסֵף, הָרִי מָאָה
 וְשָׁמֹנֶה. עוֹד מִפְּרֹשׁ הוּא מִן הַמִּקְרָא: מִשְׁנִמְכַּר
 יוֹסֵף עַד שֶׁבָּא יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם – עֶשְׂרִים וְשְׁתֵּים

מִפְתַּח סְדְרֵי הַתֵּנָךְ הֵיבֵט נוסף לעיון הוא במרחב שיוצרים הסדרים. הֵיכָלוֹ שָׁנִים יָחַד בְּלִמִּי אִם נוֹעֵדוּ. כִּתְבָנוּ בְּרֹאשׁ
 סֵדֵר כָּג שֶׁהַחֲלוּקָה הַזֹּאת לִפְרָקִים חִיבְרָה אֶת יִצְחָק אֲבִינוּ יָחַד עִם יִשְׁמָעֵאל וּבְנֵי פִילְגָשִׁים בְּתוֹךְ פֶּרֶק כָּה, וּבְנִיגוּד
 לַחֲלוּקַת הַסְדְרִים. וְמָה לִּגְבִי יַעֲקֹב וְעֲשׂו בְנֵי יִצְחָק? הַחֲלוּקָה לִפְרָקִים יִיחָדָה אֶת פֶּרֶק לֹו בְּבֹרָאשִׁית לַתּוֹלְדוֹת עֲשׂו.
 מִפְתִּיעַ לַגְלוּת שֶׁהַחֲלוּקָה לַסְדְרִים חִיבְרָה אֶת פֶּרֶשָׁה סֹט בְּבֹרָאשִׁית הַפּוֹתַחַת בְּבַחֲרִיתָם שֶׁל שְׁנַיִם עֶשֶׂר הַשְּׁבָטִים וַיְהִי
 בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנַיִם עֶשֶׂר, עִם פֶּרֶשָׁה עֲשֶׂתִּיתָהּ וְאַלֶּה תִּלְדוּת עֲשׂו הוּא אָדוֹם. אִפְשָׁר שֶׁחֲכִמֵּנוּ לֹא רָצוּ לְהַעֲנִיק רֹאשׁ סֵדֵר
 לַתּוֹלְדוֹת עֲשׂו, שֶׁהַעֲנִיִין בָּהֶם מוֹעֵט. [עֵיין רִשִּׁי לְקַמֵּן לג:א] גַּם יִיתֶכֶן שֶׁפִּרְשִׁיּוֹת אֵלוֹ קוֹבְצוּ יָחַד לְאוֹר דְּבָרֵי הַתּוֹרָה אֲתָם
 עֲבָרִים בְּגִבּוֹל אֲחֵיהֶם בְּנֵי־עֲשׂו (דְּבָרִים ב:ג), וְכֵן הָאִיסוּר: לֹא־תִתְעַב אֲדָמִי כִּי אַחִיךָ הוּא (שִׁם יז:לכ). כְּשִׁיעָקֵב נִפְרַד מֵעֲשׂו
 הוּא מִבְּטִיחוֹ: עַד אֲשֶׁר־אָבָא אֶל־אֲדָנִי שְׁעִירָה, וְהַמְדַּרְשׁ שֶׁמִּבִּיא רִשִּׁי מִקְשֶׁר הַבְּטָחָה זֶה לַפְסוּק שֶׁנִּקְבַּע לְרֹאשׁ סֵדֵר ט
 בְּתֵרִי עֶשֶׂר 'וְאִמְתִּי יֵלֵךְ? בִּימֵי הַמִּשְׁחָה, שְׁנֵאמַר וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת־הָרָע עֲשׂו וְהִיָּתָה לָהּ הַמְּלוּכָה:

לֹב כֹּז וְאֶת־יַעֲלֹם וְאֶת־קָרַח אֱלֹה בְנֵי עֵשָׂו אֲשֶׁר יִלְדוּ־לוֹ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: וַיִּקַּח
עֵשָׂו אֶת־נָשָׁיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּנֹתָיו וְאֶת־כָּל־נַפְשֹׁת בֵּיתוֹ
וְאֶת־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־בְּהֶמְתּוֹ וְאֶת־כָּל־קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
כֹּח וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אָחִיו: כִּי־הָיָה רְכוּשָׁם רַב מִשֵּׁבֶת יַחֲדָו וְלֹא
כֹּט יָכְלָה אֶרֶץ מְגוּרֵיהֶם לִשְׁאֵת אֹתָם מִפְּנֵי מִקְנֵיהֶם: וַיָּשָׁב עֵשָׂו בְּהָר שְׁעִיר
לֹא עֵשָׂו הוּא אָדָם: וְאֵלֶּה תִּלְדוֹת עֵשָׂו אָבִי אָדָם בְּהָר שְׁעִיר: אֵלֶּה שְׁמוֹת
בְּנֵי־עֵשָׂו אֱלִיפַז בֶּן־עֵדָה אֲשֶׂת עֵשָׂו רְעוּאֵל בֶּן־בְּשֶׁמֶת אֲשֶׁת עֵשָׂו:
לֹב, לֹג וַיְהִיו בְּנֵי אֱלִיפַז תִּימָן אוֹמֶר צֶפּוֹ וְגַעְתָּם וְקִנְזוֹ: וְתַמְנֶעַ | הִיְתָה פִּילֶגֶשׁ
לְאֱלִיפַז בֶּן־עֵשָׂו וַתֵּלֶד לְאֱלִיפַז אֶת־עֲמֶלֶק אֵלֶּה בְנֵי עֵדָה אֲשֶׁת עֵשָׂו:
לֹד וְאֵלֶּה בְנֵי רְעוּאֵל נַחַת וְזֶרַח שְׁמָה וּמִזָּה אֵלֶּה הָיוּ בְנֵי בְשֶׁמֶת אֲשֶׁת עֵשָׂו:
לֹה וְאֵלֶּה הָיוּ בְנֵי אֶהְלִיבְמָה בַּת־עֵנָה בַּת־צִבְעוֹן אֲשֶׁת עֵשָׂו וַתֵּלֶד לְעֵשָׂו
לֹו אֶת־יַעֲיִשׁ [יַעֲוִישׁ] וְאֶת־יַעֲלֹם וְאֶת־קָרַח: אֵלֶּה אֱלוֹפֵי בְנֵי־עֵשָׂו בְנֵי אֱלִיפַז
לֹז בְּכוֹר עֵשָׂו אֱלוֹף תִּימָן אֱלוֹף אוֹמֶר אֱלוֹף צֶפּוֹ אֱלוֹף קִנְזוֹ: אֱלוֹף־קָרַח
אֱלוֹף גַּעְתָּם אֱלוֹף עֲמֶלֶק אֵלֶּה אֱלוֹפֵי אֱלִיפַז בְּאֶרֶץ אָדָם אֵלֶּה בְנֵי עֵדָה:
לֹח וְאֵלֶּה בְנֵי רְעוּאֵל בֶּן־עֵשָׂו אֱלוֹף נַחַת אֱלוֹף זֶרַח אֱלוֹף שְׁמָה אֱלוֹף מִזָּה
לֹט אֵלֶּה אֱלוֹפֵי רְעוּאֵל בְּאֶרֶץ אָדָם אֵלֶּה בְנֵי בְשֶׁמֶת אֲשֶׁת עֵשָׂו: וְאֵלֶּה בְנֵי
אֶהְלִיבְמָה אֲשֶׁת עֵשָׂו אֱלוֹף יַעֲוִישׁ אֱלוֹף יַעֲלֹם אֱלוֹף קָרַח אֵלֶּה אֱלוֹפֵי

תרגום אונקלוס

וְיֵת יַעֲלֹם וְיֵת קָרַח אֱלִין בְּנֵי עֵשָׂו דְּאֵתִילִידוֹ לִיה בְּאֶרֶעָ דְּכְנַעַן: כֹּז וּדְבַר עֵשָׂו יֵת נִשׁוּהִי וְיֵת בְּנוּהִי וְיֵת בְּנִתִּיהָ
וְיֵת כָּל נַפְשָׁת בֵּיתִיהָ וְיֵת גִּיתוּהִי וְיֵת כָּל בְּעִירִיהָ וְיֵת כָּל קִנְיָנִיהָ דְּקִנְא בְּאֶרֶעָ דְּכְנַעַן וְאִזֵּל לְאֶרֶע אוּחָרִי מִן קָדָם
יַעֲקֹב אַחוּהִי: כֹּח אֲרִי הָיָה קִנְיָנוֹ סְגִי מִלְּמַתְב כְּחָדָא וְלֹא יָכִילַת אֶרֶע תּוֹתְבוּתָהּ לְסוּכְרָא יְתוּהוֹן מִן קָדָם גִּיתִיהוֹן:
כֹּט וְיִתִּיב עֵשָׂו בְּטוֹרָא דְּסַעִיר עֵשָׂו הוּא אָדָם: לֹ וְאֱלִין תּוֹלְדַת עֵשָׂו אֶבְרוּהוֹן דְּאֶדוּמָאִי בְּטוֹרָא דְּשַׁעִיר: לֹא אֱלִין
שְׁמָהָת בְּנֵי עֵשָׂו אֱלִיפַז בַּר עֵדָה אֲתַת עֵשָׂו רְעוּאֵל בַּר בְּשֶׁמֶת אֲתַת עֵשָׂו: לֹב וְהָיוּ בְנֵי אֱלִיפַז תִּימָן אוֹמֶר צֶפּוֹ
וְגַעְתָּם וְקִנְזוֹ: לֹג וְתַמְנֶעַ הָיוּ לְחִינְתָא לְאֱלִיפַז בַּר עֵשָׂו וְיִלְדִית לְאֱלִיפַז יֵת עֲמֶלֶק אֱלִין בְּנֵי עֵדָה אֲתַת עֵשָׂו:
לֹד וְאֱלִין בְּנֵי רְעוּאֵל נַחַת וְזֶרַח שְׁמָה וּמִזָּה אֱלִין הָיוּ בְנֵי בְשֶׁמֶת אֲתַת עֵשָׂו: לֹה וְאֱלִין הָיוּ בְנֵי אֶהְלִיבְמָה בַּת עֵנָה
בַּת צִבְעוֹן אֲתַת עֵשָׂו וְיִלְדִית לְעֵשָׂו יֵת יַעֲוִישׁ וְיֵת יַעֲלֹם וְיֵת קָרַח: לֹו אֱלִין רַבְרָבִי בְנֵי עֵשָׂו בְנֵי אֱלִיפַז בּוֹכְרִיהָ דְּעֵשָׂו
רַבָּא תִימָן רַבָּא אוֹמֶר רַבָּא צֶפּוֹ רַבָּא קִנְזוֹ: לֹז רַבָּא קָרַח רַבָּא גַעְתָּם רַבָּא עֲמֶלֶק אֱלִין רַבְרָבִי אֱלִיפַז בְּאֶרֶעָ דְּאָדָם
אֱלִין בְּנֵי עֵדָה: לֹח וְאֱלִין בְּנֵי רְעוּאֵל בַּר עֵשָׂו רַבָּא נַחַת רַבָּא זֶרַח רַבָּא שְׁמָה רַבָּא מִזָּה אֱלִין רַבְרָבִי רְעוּאֵל בְּאֶרֶעָ
דְּאָדָם אֱלִין בְנֵי בְשֶׁמֶת אֲתַת עֵשָׂו: לֹט וְאֱלִין בְנֵי אֶהְלִיבְמָה אֲתַת עֵשָׂו רַבָּא יַעֲוִישׁ רַבָּא יַעֲלֹם רַבָּא קָרַח אֱלִין רַבְרָבִי

פירוש רש"י

אלופים היתה, שנאמר 'ואחות לוטן תמנע' (לקמן
פסוק מג), ולוטן מאלופי יושבי שעיר היתה, מן
החורים שישבו בה לפנים. אמרה: איני זוכה
להנשא לך, הלואי ואהיה פילגש; ובדברי הימים
(אלי) מונה אותה בבניו של אליפז, מלמד, שבא על
אשתו של שעיר ויצאה תמנע מבניהם, וכשגדלה
נעשית פילגשו, וזהו 'ואחות לוטן תמנע'; ולא
מנאה עם בני שעיר, שהיתה אחותו מן האם ולא
מן האב: (לו) אלה אלופי בני עשו. ראשי משפחות:

(כז) וילך אל ארץ. לגור באשר ימצא: (כח) ולא
יכלה ארץ מגוריהם. להספיק מרעה לבהמות שלהם;
ומדרש אגדה: 'מפני יעקב אחיו' מפני שטר חוב
של גזרת 'כי גר יהיה זרעך' (לעיל יב:יג) המטל על
זרעו של יצחק, אמר: אלך לי מכאן, אין לי חלק לא
במתנה שנתנה לו הארץ הזאת ולא בפרעון
השטר; ומפני הבושה שמכר בכורתו: (ל) ואלה.
התולדות שהולידו בניו משהלך לשעיר:
(לג) ותמנע היתה פילגש. להודיע גדלתו של
אברהם כמה היו תאבים לדבק בזרעו; תמנע זו בת

לֹב מֵאֱהָלֵיבֶמֶה בַּת־עֵנָה אֵשֶׁת עֶשָׂו: אֵלֶּה בְנֵי־עֶשָׂו וְאֵלֶּה אֱלוֹפֵיהֶם הוּא וַיִּשְׁלַח
 מֵאֵדוֹם: אֵלֶּה בְנֵי־שְׁעִיר הַחֲרִי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ עַד שְׁבִיעִי
 מִבְּ לֹטֶן וְשׁוּבָל וְצִבְעוֹן וְעֵנָה: וְדִשׁוֹן וְאַצָּר וְדִישָׁן אֵלֶּה אֱלוֹפֵי הַחֲרִי בְנֵי
 מִגְּ שְׁעִיר בְּאֶרֶץ אֲדוֹם: וַיְהִיו בְּנֵי־לֹטֶן חָרִי וְהֵימָּם וְאַחֹת לֹטֶן תַּמְנֵעַ:
 מִדְּ, מֵה וְאֵלֶּה בְנֵי שׁוּבָל עֲלֹן וּמִנְחַת וְעִיבָל שְׁפּוֹ וְאוֹנָם: וְאֵלֶּה בְנֵי־צִבְעוֹן וְאִיהָ
 וְעֵנָה הוּא עֵנָה אֲשֶׁר מָצָא אֶת־הֵימָם בַּמִּדְבָּר בָּרַעַתוֹ אֶת־הַחֲמֹרִים
 מִזֶּה, מִזֶּה לְצִבְעוֹן אָבִיו: וְאֵלֶּה בְנֵי־עֵנָה דִישָׁן וְאֱהָלִיבֶמֶה בַּת־עֵנָה: וְאֵלֶּה בְנֵי דִישָׁן
 מִחַ, מִחַ חֲמֹדֶן וְאַשְׁכֵּן וַיִּתְּרֶן וַיִּכְרֹן: אֵלֶּה בְנֵי־אַצָּר בִּלְהֵן וְזַעֲזֹן וְעֶקֶן: אֵלֶּה
 נ בְנֵי־דִישָׁן עׇזֶן וְאַרְזֵן: אֵלֶּה אֱלוֹפֵי הַחֲרִי אֱלוֹף לֹטֶן אֱלוֹף שׁוּבָל אֱלוֹף
 נֹא צִבְעוֹן אֱלוֹף עֵנָה: אֱלוֹף דִישָׁן אֱלוֹף אַצָּר אֱלוֹף דִישָׁן אֵלֶּה אֱלוֹפֵי הַחֲרִי
 לְאֱלֹפֵיהֶם בְּאֶרֶץ שְׁעִיר:

נב וְאֵלֶּה הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מָלְכוּ בְּאֶרֶץ אֲדוֹם לִפְנֵי מֶלֶךְ־מֶלֶךְ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: עב

תרגום אונקלוס

אֱהָלִיבֶמֶה בַּת עֵנָה אֵשֶׁת עֶשָׂו: מֵאֵלִין בְּנֵי עֶשָׂו וְאֵלִין רַבְרַבְנִיהוֹן הוּא אֲדוֹם: מֵאֵלִין בְּנֵי שְׁעִיר חוֹרָאִי יְתִבִּי אֶרְעָא
 לֹטֶן וְשׁוּבָל וְצִבְעוֹן וְעֵנָה: מִבְּ וְדִשׁוֹן וְאַצָּר וְדִישָׁן אֵלִין רַבְרַבִּי חוֹרָאִי בְּנֵי שְׁעִיר בְּאֶרְעָא דְאֲדוֹם: מִגְּ וְהוּוּ בְּנֵי לֹטֶן
 חוֹרִי וְהֵימָם וְאַחֲתִיהָ דְלֹטֶן תַּמְנֵעַ: מִדְּ וְאֵלִין בְּנֵי שׁוּבָל עֲלֹן וּמִנְחַת וְעִיבָל שְׁפּוֹ וְאוֹנָם: מֵה וְאֵלִין בְּנֵי צִבְעוֹן וְאִיהָ וְעֵנָה
 הוּא עֵנָה דְאִשְׁכַּח יֵת גְּבִרְיָא בַּמִּדְבָּרָא כְּדִ הוּוּ רַעִי יֵת חֲמֹרִיָּא לְצִבְעוֹן אָבוּהִי: מִזֶּה וְאֵלִין בְּנֵי עֵנָה דִישָׁן וְאֱהָלִיבֶמֶה
 בַּת עֵנָה: מִזֶּה וְאֵלִין בְּנֵי דִישָׁן חֲמֹדֶן וְאַשְׁכֵּן וַיִּתְּרֶן וַיִּכְרֹן: מִחַ אֵלִין בְּנֵי אַצָּר בִּלְהֵן וְזַעֲזֹן וְעֶקֶן: מִטְּ אֵלִין בְּנֵי דִישָׁן עׇזֶן
 וְאַרְזֵן: נֹא אֵלִין רַבְרַבִּי חוֹרָאִי רַבָּא לֹטֶן רַבָּא שׁוּבָל רַבָּא צִבְעוֹן רַבָּא עֵנָה: נֹא רַבָּא דִישָׁן רַבָּא אַצָּר רַבָּא דִישָׁן אֵלִין
 רַבְרַבִּי חוֹרָאִי לְרַבְרַבְנִיהוֹן בְּאֶרְעָא דְשְׁעִיר: נֹב וְאֵלִין מְלָכִיא דְמָלְכוּ בְּאֶרְעָא דְאֲדוֹם קֳדָם דִּימְלוּךְ מֶלֶכָא לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

פירוש רש"י

(מֵאֵ) יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ. שְׁהִיו יוֹשְׁבֵיהָ קֳדָם שְׁבָא עֶשָׂו
 לְשָׁם; וּרְבוּתֵינוּ דְרָשׁוּ: שְׁהִיו בְּקִיָּאִין בִּישׁוּבָה שֶׁל
 אֶרֶץ: מֵלֹא קָנָה זֶה – לְזִיתִים, מֵלֹא קָנָה זֶה – לְגִפְנִים,
 שְׁהִיו טוֹעֲמִין הָעֵפֶר וְיֹדְעִין אִיזוֹ נְטִיעָה רְאוּיָה לוֹ:
 (מֵה) וְאִיהָ וְעֵנָה. וְ"ו" יִתְּרָה, וְהוּא כְּמוֹ 'אִיהָ וְעֵנָה'.
 וְהִרְבֵּה יֵשׁ בְּמִקְרָא: 'תֵּת וְקִדַּשׁ וְצָבָא מִרְמָס' (דְּנִיָּאל
 ה:ט), 'נִרְדָּם וְרָכַב וְסוֹס' (תְּהִלִּים סדר י פסוק ע, מְזִמּוֹר עֵה
 שְׁלֹנוּ פסוק י): הוּא עֵנָה. הָאִמּוֹר לְמַעְלָה שֶׁהוּא אַחִיו
 שֶׁל צִבְעוֹן, וְכֹאֵן הוּא קוֹרָא אוֹתוֹ בְּנוֹ? מִלְּמַד, שְׁבָא
 צִבְעוֹן עַל אִמּוֹ וְהוֹלִיד אֶת עֵנָה: אֶת הֵימָם. פְּרָדִים,
 הָרַבִּיעַ חֲמֹר עַל סוֹס נִקְבָּה וְיִלְדָּה פֶּרֶד, וְהוּא הִיָּה
 מִמֶּזֶד וְהִבִּיא פְּסוּלִין לְעוֹלָם; וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָם 'יֵמָם'?

מפתח סדרי התנ"ך

סדר לֹב פותח בכך שה' קורא ליעקב – ישראל. וְיִאמְרוּ לוֹ אֱלֹהִים שְׁמֶךָ יַעֲקֹב... וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל... פְּרָה וּרְבָה גוֹי
 וַיִּקְהַל גּוֹיִם יְהִיָּה מִמֶּךָ... וְלִירְעָךָ אַחֲרֶיךָ אֶתְּן אֶת־הָאָרֶץ:
 הפטרתו בישעיה (יז:כט–מט) וְעֵתָּה כֹּה־אָמַר ה' בְּרָאךְ יַעֲקֹב וַיִּצְרֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־תִּירָא כִּי גֹאֲלִיתִיךָ קָרָאתִי בְּשִׁמְךָ לִי־אֶתָּה...
 כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעֶךָ... אֶל־תִּירָא כִּי אֶתְּךָ־אֲנִי מִמְּזִרָח אָבִיא וְזֶרְעֶךָ וּמִמְּעַרְב אֶקְבָּצֶךָ... הִבִּיאִי בְנֵי
 מִרְחֹק וּבְנֹתַי מִקְצֵה הָאָרֶץ: כָּל הַנִּקְרָא בְּשִׁמִּי וּלְכַבּוֹדִי בְּרָאתִיו יִצְרָתִיו אֶף־עֲשִׂיתִיו... כֹּה־אָמַר ה' גֹּאֲלֵכֶם קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל...
 אֲנִי ה' קְדוֹשְׁכֶם בּוֹרֵא יִשְׂרָאֵל מִלְּכֶכֶם... כִּי־נִתַּתִּי בְּמִדְבָּר מֵיִם נְהוֹת בִּישִׁימֹן לְהַשְׁקוֹת עַמִּי בַּחֲרִירִי: עַם־זוֹ יִצְרָתִי לִי
 תִּהְיֶה לִּי יִסְפְּרוּ: בַּתְּחִלָּה נִבְרָא יַעֲקֹב וּיִשְׂרָאֵל נוצר, בַּהֲמִשָּׁךְ זֶהוּ כִּבְר תּוֹאֲרוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא 'קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל',
 וּלְכַסּוֹף גַּם יִשְׂרָאֵל נִבְרָא וְגַם הוּא תּוֹאֲרוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא 'קְדוֹשְׁכֶם בּוֹרֵא יִשְׂרָאֵל'.
 אצלנו: וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: וּבַהֲפִטְרָה: קָרָאתִי בְּשִׁמְךָ לִי־אֶתָּה: וְכָתַב רַבִּי אַבְרָהָם אֲבֵן עֲזָרָא (בְּפִירוּשׁוֹ לִישְׁעִיָּה):
 קָרָאתִי בְּשִׁמְךָ. מַעֲלָה גְדוֹלָה, כְּמוֹ רָאָה קָרָאתִי בְּשִׁם (שְׁמוֹת כד:ב) וְהַמַּעֲלָה הִיא שֶׁאַתָּם שְׁלִי.

לֹב

נָז, נָז

וַיִּמְלֹךְ בְּאֲדֹם בָּלַע בֶּן־בְּעֹזֹר וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה: וַיָּמָת בָּלַע וַיִּמְלֹךְ

וישלח

נָה תַחְתָּיו יוֹכָב בֶּן־זֶרַח מִבְּצָרָה: וַיָּמָת יוֹכָב וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו חֲשֵׁם מֵאֲרָץ

נֹז הַתִּימָנִי: וַיָּמָת חֲשֵׁם וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֶדֶד בֶּן־בְּדֹד הַמִּכָּה אֶת־מִדְיָן בְּשָׂדֵה

נֹז, נֹז מוֹאָב וְשֵׁם עִירוֹ עֹוִית: וַיָּמָת הֶדֶד וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שִׁמְלָה מִמִּשְׁרָקָה: וַיָּמָת

נֹז שִׁמְלָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו שָׁאוּל מִרְחוֹבוֹת הַנֶּהָר: וַיָּמָת שָׁאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו

ס בָּעַל חֲנָן בֶּן־עֶכְבֹּר: וַיָּמָת בָּעַל חֲנָן בֶּן־עֶכְבֹּר וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הֶדֶד וְשֵׁם

מפטיר

סא עִירוֹ פָּעוֹ וְשֵׁם אֲשֶׁתּוֹ מְהִיטְבָּאֵל בֶּת־מִטְרָד בֶּת מִי זָהָב: וְאֵלֶּה שְׁמוֹת

אֱלֹופֵי עָשׂוֹ לְמִשְׁפַּחְתָּם לְמִקְמַתָּם בְּשִׁמְתָּם אֱלֹוֹף תַּמְנַע אֱלֹוֹף עֲלֹוֹה אֱלֹוֹף

סב, סג יִתְתִּי: אֱלֹוֹף אֶהְיִיבְמָה אֱלֹוֹף אֵלֶּה אֱלֹוֹף פִּינֹן: אֱלֹוֹף קִנְזִי אֱלֹוֹף תִּימָן אֱלֹוֹף

סד מִבְּצָר: אֱלֹוֹף מַגְדִּיאֵל אֱלֹוֹף עִירָם אֵלֶּה | אֱלֹופֵי אֲדֹם לְמִשְׁבַּתָּם בְּאֲרָץ

אֲחֻזָּתָם הוּא עָשׂוֹ אָבִי אֲדֹם:

תרגום אונקלוס

נז ומלך באדום בלע בן בעזר ושם קריתיה דנהבה: נז ומית בלע ומלך תחותיה יוכב בן זרח מבצרה: נז ומית יוכב ומלך תחותיה חושם מארע דרומא: נז ומית חושם ומלך תחותיה הדר בן בדר דקטיל ית מדינאי בחקלי מואב ושם קריתיה עוית: נז ומית הדר ומלך תחותיה שמלה ממשרקה: נז ומית שמלה ומלך תחותיה שאול מרחובות דעל פרת: נז ומית שאול ומלך תחותיה בעל חנן בן עכבור: ס ומית בעל חנן בן עכבור ומלך תחותיה הדר ושם קריתיה פעו ושם אתתיה מהיטבאל בת מטרד בת מצרף דהבא: סא ואלין שמחת רכרבי עשו לזרעיהון לאתריהון בשמחתהון רבא תמנע רבא עלוה רבא יתת: סב רבא אהליבמה רבא אלה רבא פינן: סג רבא קנזי רבא תימן רבא מבצר: סד רבא מגדיאל רבא עירם אלין רכרבי אדום למותבניהון בארע אחסנתהון הוא עשו אבוהון דאדומאי:

פירוש רש"י

(נז) יוכב בן זרח מבצרה. בצרה מערי מואב היא, שנאמר 'ועל קריות ועל בצרה וגו' (ירמיה כז:לג). ולפי שהעמידה מלך לאדום עתידה ללקות עמהם, שנאמר 'פי זבח לה' בבצרה' (ישעיה יג:לג): (נז) המכה את מדין בשדה מואב. שבא מדין על מואב למלחמה והלך מלך אדום לעזר את מואב, ומכאן אנו למדים, שהיו מדין ומואב מריבים זה עם זה, ובימי בלעם עשו שלום להתקשר

על ישראל: (ס) בת מי זהב. 'מהו זהב?' עשיר היה, ואין זהב חשוב בעיניו לכולם: (סא) ואלה שמות אלוף עשו. שנקראו על שם מדינותיהם לאחר שמת הדר ופסקה מהם מלכות, והראשונים הנזכרים למעלה הם שמות תולדותם, וכן מפרש בדברי הימים 'וימת הדר ויהיו אלוף אדום אלוף תמנע וגו' (דברי הימים א:נא): (סד) מגדיאל. היא רומי:

מפתח סדרי התנ"ך

מדברי אבי מורי: בתורה ישנם שנים עשר סדרים קצרים שיש בהם ח"י פסוקים או פחות. וישנם בתורה חמשה סדרים ובהם 70 פסוקים או יותר, והם – סדר מ' בבראשית ובו 72 פסוקים, וסדר כה בשמות ובו 70 פסוקים, וסדר כז בשמות ובו 82 פסוקים, וסדר ב' בויקרא ובו 72 פסוקים, וסדר כב בדברים ובו 77 פסוקים. בנביאים אין סדרים קצרים, ויש בהם שלשה סדרים שיש בהם יותר משבעים פסוקים, ואלו הם – סדר ט' ביהושע ובו 77 פסוקים, וסדר א' בישעיה ובו 81 פסוקים, וסדר א' בתחילת תרי עשר ביהושע ובו 74 פסוקים.

סדרי הנביאים ארוכים, בדרך כלל, מסדרי התורה. אורך סדר ממוצע בתורה הוא כ-38 פסוקים, ואורך סדר ממוצע בנביאים הוא כ-45.5 פסוקים. [אי אפשר לדבר על אורך סדר ממוצע בכתובים בגלל הפיזור הגדול של הנתונים. אורך סדר ממוצע בתהלים הוא 133 פסוקים, ואורך סדר ממוצע במגילת אסתר הוא 33.4 פסוקים.]

ונראה לי שהאריכו את סדר כה בשמות ואת סדר ב' בויקרא ואת סדר כב בדברים ואת סדר א' בישעיה ובתרי עשר כדי למעט בגנותן של ישראל. בסדר כה בשמות מתואר מעשה העגל, ובסדר ב' בויקרא ישנן חמישים ושלוש לשונות חטא, ובסדר כב בדברים נמצאת התוכחה וגם סדר א' בישעיה וסדר א' בתרי עשר הם דברי תוכחות. והאריכו את סדר מ' בבראשית וסדר כז בשמות וסדר ט' ביהושע כי הענין בהם מעט. סדר מ' בבראשית כולל רשימת שמות, וסדר כז בשמות הוא חזרה על מה שידוע מסדרות תרומה ותצוה, וסדר ט' ביהושע הוא רשימת ערים.

וקצרו את הסדרים כשהענין בהם רב. כי הסדרים פותחים בהתחלת ענין חשוב או בפסוק טוב [או בפסוקים טובים] שיש ללמוד אותו ולזכור אותו ולשנן אותו ולדרוש אותו בצבור.

[גם סדר ל' ארוך יחסית כי צירפו לו את 43 פסוקי תולדות עשיו שהעניין בהם מועט וכדברי רש"י בפתיחת סדרת וישב (ל:א) (בעמוד הבא)]

ח	לג	חֲזֹן עֲבֹדֶיךָ כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה לְאֹדֹם שְׁמוּעָה שָׁמְעֵנוּ מֵאֵת יְהוָה	כל נבואת עובדיה היא פרשה אחת
	לד	וְצִיר בְּגוֹיִם שָׁלַח קוֹמוּ וְנִקְוָמָה עָלֶיךָ לְמַלְחָמָה: הִנֵּה קָטָן נִתְתִּיךָ	
	לה	בְּגוֹיִם בְּזוּי אֶתָּה מְאֹד: זְדוֹן לְבָבְךָ הִשְׁיֵאֲךָ שְׂכֵנֵי בַחְגִּי־סֹלַע מְרוֹם	
	לו	שִׁבְתָּו אָמַר בְּלָבֹו מִי יוֹרֵדֵנִי אֶרֶץ: אִם־תִּגְבִּיָּה כְּנֶשֶׁר וְאִם־בֵּין	
	לז	כּוֹכָבִים שָׁיִם קִנָּךְ מִשָּׁם אוֹרִידֶךָ נֹאֵם־יְהוָה: אִם־גִּנְבִּים בָּאוּ־לָךְ	
	לח, לט	אִם־שׂוֹדֵדֵי לַיְלָה אֵיךְ נִדְמִיתָה הֲלוֹא יִגְנְבוּ דִּים אִם־בְּצָרִים בָּאוּ לָךְ הֲלוֹא יִשְׁאִירוּ עַלְלוֹת: אֵיךְ נִחַפְשׁוּ עֲשׂוּ נִבְעוּ מִצַּפְנִי: עַד־הַגְּבוּל	
		שְׁלֹחוֹךְ כָּל אֲנָשֵׁי בְרִיתְךָ הִשְׁיֵאוֹךְ יִכְלוּ לָךְ אֲנָשֵׁי שְׁלֹמֶךָ לַחֲמֶךָ	
	מ	יִשְׁיִמוּ מִזֹּר תַּחְתִּיךָ אֵין תְּבוּנָה בּוֹ: הֲלוֹא בַּיּוֹם הַהוּא נֹאֵם־יְהוָה	
	מא	וְהָאֲבֹדְתֵי חֲכָמִים מֵאֹדֹם וּתְבוּנָה מֵהָרַ עֲשׂוּ: וְחַתּוּ גְבוּרֶיךָ תִּימָן	
	מב	לְמַעַן יִכְרַת־אִישׁ מֵהָרַ עֲשׂוּ מִקָּטָל: מִחֲמַס אֲחִיךָ יַעֲקֹב תִּכְסֹּךְ	
	מג	בוֹשָׁה וְנִכְרַת לְעוֹלָם: בַּיּוֹם עֲמַדְךָ מִנְּגֵד בַּיּוֹם שְׁבוֹת זָרִים חִילוּ	
		וְנִכְרָים בָּאוּ שַׁעְרֹו [שַׁעְרִיו] וְעַל־יְרוּשָׁלַם יָדוּ גוֹרָל גַּם־אֶתָּה כְּאֶחָד	
	מד	מֵהֶם: וְאֶל־תֵּרָא בַּיּוֹם־אֲחִיךָ בַּיּוֹם נָכְרוּ וְאֶל־תִּשְׁמַח לְבִנְי־יְהוּדָה	
	מה	בַּיּוֹם אֲבָדָם וְאֶל־תִּגְדֹּל פִּיךָ בַּיּוֹם צָרָה: אֶל־תִּבֹּא בְשַׁעֲר־עַמִּי בַּיּוֹם	
		אִידָם אֶל־תֵּרָא גַם־אֶתָּה בְּרַעַתּוֹ בַּיּוֹם אִידוֹ וְאֶל־תִּשְׁלַחנָה בְּחִילוֹ	
	מו	בַּיּוֹם אִידוֹ: וְאֶל־תַּעֲמֹד עַל־הַפָּרֶק לְהִכְרִית אֶת־פְּלִיטָיו וְאֶל־תִּסְגֹּר	
	מז	שְׂרִידָיו בַּיּוֹם צָרָה: כִּי־קָרוֹב יוֹם־יְהוָה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ	
	מח	יַעֲשֶׂה לָךְ גִּמְלָךְ יָשׁוּב בְּרֹאשְׁךָ: כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִּיתָם עַל־הָרַ קִדְשֵׁי	
	מט	יִשְׁתּוּ כָּל־הַגּוֹיִם תִּמִּיד וְשָׁתוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ: וּבָהָרַ צִיּוֹן	
	נ	תִּהְיֶה פְּלִיטָה וְהָיָה קֹדֶשׁ וְיִרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֶת מוֹרְשֵׁיהֶם: וְהָיָה	
		בֵּית־יַעֲקֹב אִשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהִבָּה וּבֵית עֲשׂוֹ לְקֶשׁ וּדְלָקוּ בָהֶם	
	נא	וְאָכְלוּם וְלֹא־יִהְיֶה שְׂרִיד לְבֵית עֲשׂוֹ כִּי יְהוָה דִּבֶּר: וְיִרְשׁוּ הַנָּגֵב	
		אֶת־הָרַ עֲשׂוֹ וְהִשְׁפִּילָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים וְיִרְשׁוּ אֶת־שְׂדֵה אֲפָרַיִם	
	נב	וְאֶת שְׂדֵה שְׁמֵרוֹן וּבְנִימָן אֶת־הַגִּלְעָד: וּגְלַת הַחֹל־הַזֶּה לְבִנְי־	
		יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־פְּנֻעָנִים עַד־צַרְפָּת וּגְלַת יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר בְּסַפְרָד	
ט	א	יִרְשׁוּ אֶת עַרֵי הַנָּגֵב: וְעָלוּ מוֹשָׁעִים בָּהָרַ צִיּוֹן לִשְׁפֹט אֶת־הָרַ עֲשׂוֹ	
		וְהָיְתָה לַיהוָה הַמְּלוּכָה:	